

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**STALIŠČA SLOVENCEV/SLOVENK DO ZAKONA O
STARŠEVSKEM VARSTVU IN DRUŽINSKIH PREJEMKIH**

Ljubljana, maj 2003

ALEKSANDRA FRELIH

IZJAVA

Študent/ka _____ izjavljam, da sem avtor/ica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom _____ in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis:

KAZALO

	UVOD	1
1.	DRUŽINSKA POLITIKA V SLOVENIJI	2
2.	SPREJEMANJE ZAKONA O STARŠEVSKEM VARSTVU IN DRUŽINSKIH PREJEMKIH	3
2.1.	<i>STARŠEVSKO VARSTVO PRED SPREJETJEM ZAKONA</i>	3
2.2.	<i>DRUGA OBRAVNAVA PREDLOGA ZAKONA O STARŠEVSKEM VARSTVU IN DRUŽINSKIH PREJEMKIH</i>	4
2.2.1.	Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike	4
2.2.2.	Novi tekst zakona s predlogi amandmajev za drugo branje	5
2.2.3.	Pripombe poslancev in odgovori nanje	7
2.3.	<i>TRETJA OBRAVNAVA PREDLOGA ZAKONA O STARŠEVSKEM VARSTVU IN DRUŽINSKIH PREJEMKIH</i>	9
2.4.	<i>ZAKON O STARŠEVSKEM VARSTVU IN DRUŽINSKIH PREJEMKIH PO SPREJEMU</i>	9
2.4.1.	Splošne določbe	9
2.4.2.	Prvi del ZSDP	10
2.4.3.	Drugi del ZSDP	12
2.4.4.	Tretji del ZSDP	15
2.5.	<i>SOCIALNI TRANSFERJI V SLOVENIJI</i>	16
2.6.	<i>DRŽAVE EVROPSKE SKUPNOSTI IN OTROŠKI DODATEK</i>	17
3.	ZSDP IN POVEČANJE RODNOSTI V SLOVENIJI	20
3.1.	<i>PROBLEMATIKA NIZKE RODNOSTI</i>	20
3.2.	<i>OČETOVSKI DOPUST</i>	21
3.2.1.	Vloga očeta	22
3.2.2.	Očetovski dopust v skandinavskih državah	23
3.2.3.	Očetovski dopust v Avstriji in Franciji	25
3.3.	<i>PRAVICA DO KRAJŠEGA DELOVNEGA ČASA</i>	26
3.4.	<i>POTREBA PO ZAKONSKI UREDITVI V SLOVENIJI</i>	28
4.	MNENJE SLOVENCEV O OČETOVSKEM DOPUSTU IN KRAJŠEM DELOVNEM ČASU	29
4.1.	<i>METODOLOŠKI PRISTOP</i>	29
4.2.	<i>OBDELAVA PODATKOV</i>	29
4.3.	<i>ANALIZA ANKETNIH REZULTATOV</i>	30
4.3.1.	Stališča do očetovskega dopusta	30
4.3.2.	Vprašanja o krajšem delovnem času zaradi starševstva	38
4.4.	<i>POVZETEK REZULTATOV ANKETE</i>	40
	SKLEP	41
	LITERATURA	42
	VIRI	43
	PRILOGE	

UVOD

V diplomski nalogi bom podrobno predstavila Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, ki je bil sprejet novembra 2001. Gre za zelo pomemben zakon na področju sociale, ki pomeni velik korak naprej pri urejanju zadev glede starševstva in pri izboljšanju finančnega položaja družin z več otroki, ki so bile doslej zapostavljene. Po drugi strani pomeni zakon pomembne spremembe v načinu razmišljanja mladih družin, zlasti moških. Zato je bilo veliko razprav o njegovi smiselnosti. Ker zahteva uresničevanje zakona dodatna finančna sredstva, se zastavlja tudi vprašanje, ali so današnje recesijske razmere pravi trenutek za njegovo uveljavljanje.

Na začetku diplomske naloge podrobno predstavim razmere pred sprejetjem zakona, pomisleke in predloge ob sprejemu zakona ter sam zakon, ki je v veljavi od novembra 2001. Nato prikazujem mednarodne primerjave različnih področij, ki jih ureja zakon. V glavnem se opiram na podatke držav članic Evropske unije, kamor se bliža tudi Slovenija.

Zanima me, ali so Slovenci in Slovenke dovolj seznanjene z novostmi, ki jih prinaša zakon in kako so zakon sprejeli. Moje hipoteze so, da na seznanjenost vplivata starost in izobrazba ljudi ter starost njihovih otrok. Zato anketiram starše, ki imajo otroke v vrtcu ter naključno izbrane osebe pred trgovino. Na koncu diplomske naloge prikažem rezultate ankete o očetovskem dopustu in pravici do krajšega delovnega časa zaradi starševstva, ki sem jo izvedla med predstavniki obeh spolov različne starosti in izobrazbe. Ti dve pravici tudi bolj nadrobno pojasnim in pokažem mednarodne primerjave.

Pri izdelavi diplomske naloge sem se najbolj oprla na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, ki mi je posredovalo svoje gradivo in mi omogočilo pogovor z državno sekretarko Alenko Kovšca, veliko gradiva pa sem dobila tudi na internetu.

1. DRUŽINSKA POLITIKA V SLOVENIJI

Družinska politika v Sloveniji izhaja iz Resolucije o temeljih oblikovanja družinske politike, ki jo je državni zbor sprejel leta 1993. Pozornost države do družine je izražena tudi s tem, da znotraj Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve obstaja poseben sektor za družino. Kot posvetovalno telo tega ministrstva je bil leta 1995 ustanovljen tudi Strokovni svet za družino.

Novo oblikovana družinska politika temelji na načelih univerzalnosti, pravne izenačitve vseh družinskih oblik, spoštovanja avtonomnosti družine in njenih članic in članov, zaščite otrokovih pravic ter uveljavljanja enakih možnosti obeh spolov pri usklajevanju poklicnih in družinskih obveznosti.

Načela in cilji družinske politike se uresničujejo preko ekonomskega in davčnega področja, področja družbenih služb, dela in zaposlovanja, stanovanjske politike, področja uveljavljanja interesov uporabnic in uporabnikov in področja analiz in raziskav.

Država zagotavlja finančno podporo družinam, in sicer v obliki denarnega dodatka za socialno ogrožene družine, otroškega dodatka, ki je z novim Zakonom o starševskem varstvu in družinskih prejemkih postal selektiven, davčnih olajšav zaradi otrok in subvencij k ceni dnevnega varstva v vrtcih. Država zagotavlja tudi tri vrste družbenega varstva: posvojitev, rejništvo in skrbništvo. Prednosti tako oblikovane družinske politike so v odprtosti za različne rešitve, možnost za individualni pristop k družini, sprejemanje otroka kot subjekta. Pomembno je tudi zavedanje, da družinska politika ne more obstajati zgolj kot avtonomna politika in da je zato potrebno razmišljati o povezanosti družinske politike z drugimi politikami, predvsem o razmerju s socialno politiko ter o vplivu drugih politik na družino.

Čeprav je trenutna družinska politika pozorna do vseh družinskih oblik, bodo spremembe potrebne tudi v prilagajanju novim razmeram (povzeto po <http://www.uzp-rs.si/novice/izhodisca.html>).

Pri spreminjanju tradicionalnih moških in ženskih vlog je vsekakor pomembna tudi zakonodaja, ki dolgo ni omogočala enakopravnega položaja očetom v primerjavi z materami. Novi zakon bi to stanje lahko izboljšal.

2. SPREJEMANJE ZAKONA O STARŠEVSKEM VARSTVU IN DRUŽINSKIH PREJEMKIH

2.1. STARŠEVSKO VARSTVO PRED SPREJETJEM ZAKONA

Do sprejetja novega Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih sta pravice staršev in denarna nadomestila za čas porodniškega in starševskega dopusta urejala Zakon o družinskih prejemkih in Zakon o delovnih razmerjih. Zagotavljala sta pravico do porodniškega dopusta in dopusta za skrb in nego otroka (starševski dopust) v skupnem trajanju 365 dni. Porodniški dopust je lahko trajal 105 delovnih dni. Ko se je porodniški dopust iztekel, je eden od staršev lahko izkoristil pravico do starševskega dopusta v trajanju 260 dni ali pa izbral zaposlitev s polovičnim delovnim časom do otrokovega sedemnajstega meseca starosti. Pravico do starševskega dopusta je torej lahko izkoristil tudi otrokov oče, če se je otrokova mati, ki je bila zaposlena, s tem strinjala. Očetova pravica do starševskega dopusta je izhajala iz materinih pravic, če je bila mati zaposlena (Uradni list RS, št. 2-93/1997).

Zakonodaja je sicer omogočala koriščenje starševskega dopusta obema staršema, a v praksi so ga koristile v glavnem matere. Delež moških, ki so koristili to pravico, je bil zelo nizek – višina povprečnega mesečnega števila očetov, ki so koristili dopust za nego in varstvo otroka, je bila 64 (0,33%) v letu 1994, 131 (0,75%) v letu 1995, 127 (0,74%) leta 1996 in 112 (0,66%) v letu 1997 (povzeto po <http://www.uzp-rs.si/slo/novice/starsdop.html>).

V zavzemanju za novo zakonodajo na področju starševstva so kot argumenti omenjeni enakopravnost spolov, interes otrok, pa tudi interes partnerjev: »to (da predlog novega Zakona o starševstvu in družinskih prejemkih kot izvirno in neprenosljivo pravico očeta uvaja očetovski dopust) ne vpliva dobro samo na otroka, temveč ima tudi dobre učinke za partnerja. Gre za njun pogovor, pogovarjanje o delitvi odgovornosti. Če se starša pogovarjata o delitvi odgovornosti glede otrok, je več možnosti, da se dogovarjata tudi o družinskih opravilih in drugih stvareh. Skratka, mislim, da to pomeni obogatitev odnosa med partnerjema« (Zavrl, 1999, str. 135).

Začetek Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP) sega v leto 1997. ZSDP je bil v zakonodajni postopek vložen z objavljenim besedilom v 18. številki Poročevalca iz leta 2000. Njegova proceduralna pot se je vlekla zelo dolgo in se je zapletala zaradi različnih pristopov. Zakon je v drugi obravnavi ostal na polovici obravnave v Državnem zboru, ko je temu mandat potekel. Veliko dilem je bilo o tem, kako obravnavo zakona nadaljevati. Zato se je matično delovno telo,

odbor za zdravstvo, delo, družino, socialno politiko in invalide, odločilo, da je na 6. redni seji Državnega zbora, dne 23. 5. 2001, to točko uvrstilo na dnevni red in o tem razpravljalo. Državni zbor je pričel s polnimi pooblastili obravnavati zakon v drugi obravnavi v taki obliki, kot je bila predložena. Vsi poslanci so lahko na 7. seji, dne 22. 6. 2001, vlagali amandmaje na osnovno verzijo, ki je bila objavljena v Poročevalcu.

2.2. DRUGA OBRAVNAVA PREDLOGA ZAKONA O STARŠEVSKEM VARSTVU IN DRUŽINSKIH PREJEMKIH

Maja 2001 je bila druga obravnava ZSDP, na kateri so predstavili nov tekst zakona in vlagali amandmaje k zakonskemu besedilu.

2.2.1. Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike

Pravice, ki jih ureja Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, so le del ukrepov celotne družinske politike, ki je v Sloveniji postavljena resorsko in se izvaja s številnimi ukrepi drugih politik: stanovanjske, šolske, zdravstvene in socialne. Povezovalni člen je Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike. Ta temelji na zasnovi globalne družinske politike, ki izhaja iz zamisli o socialni vlogi države in iz dejstva, da je država dolžna materialno pomagati družinam z otroki in tistim družinam, ki varujejo otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo.

Resolucijo o temeljih oblikovanja družinske politike v Republiki Sloveniji je parlament sprejel julija 1993 in v tej resoluciji opredelil, da družinska politika v naši državi temelji na:

- vključevanju celotne populacije oziroma na usmerjenosti k vsem družinam,
- upoštevanju pluralnosti vseh oblik družine in različnih potreb, ki iz teh oblik izhajajo,
- spoštovanju avtonomnosti družin in vsakega posameznika v tej družini posebej,
- zaščiti otrokovih pravic, tako v družini kot v družbi,
- dajanju prednostnega mesta kakovosti življenja otrok,
- promoviranju enakih možnosti obeh spolov in
- delnem prispevku družbe k stroškom za vzdrževanje otrok.

To so le nekateri segmenti Resolucije. Omenjene opredelitve so uresničene v Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (povzeto po dobesednih zapisih sej Državnega zbora, sejni zapisnik z dne 22.6.2001, str. 9).

Ukrepi družinske politike se v skladu z resolucijskimi cilji postopno oblikujejo in uresničujejo na naslednjih področjih (Skladnost družinskega in poklicnega življenja, 1995, str.39):

- na ekonomsko-fiskalnem področju z neposrednimi dajatvami družinam, s prerazdelitvijo dohodka v korist družin v okviru davčne politike ter s posebno kreditno politiko;
- na področju družbenih služb in drugih dejavnosti, ki s svojimi storitvami podpirajo funkcioniranje družine ali delno prevzemajo posamezne njene funkcije (izobraževanje, zdravstveno varstvo, pomoč ostarelim);
- na področju zaposlovanja z ustvarjanjem pogojev za usklajevanje družinskih in poklicnih obveznosti obeh staršev ter z drugimi ugodnostmi, povezanimi s trgom delovne sile;
- na področju stanovanjskega gospodarstva s specifičnimi programi stanovanjske preskrbe in z drugimi oblikami pomoči družinam.

Družinska politika in politika dela se prepletata, ko posameznik oziroma posameznica deli svoj čas med družinske obveznosti in profesionalne aktivnosti. Gre za problem porabe in delitve časa, za uveljavljanje enakih možnosti spolov in za usklajevanje potreb družinskega življenja in starševske odgovornosti s poklicnimi aktivnostmi staršev.

Pred enajstimi leti je državni organ za to področje namenil 1,2 % bruto domačega proizvoda, lani že 1,9 %. Ko bo zakon zaživel v vseh svojih vsebinah, bo ta številka še precej višja.

2.2.2. Novi tekst zakona s predlogi amandmajev za drugo branje

Na drugi obravnavi zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih je državna sekretarka Alenka Kovšca predstavila novi tekst zakona s predlogi amandmajev za drugo branje. Ta prinaša tudi nekaj drugačnih sistemskih rešitev, za katere Vlada meni, da so utemeljene tako z vidika politike države do družine kot tudi z vidika interesov upravičencev. Tako je novi tekst zakona prinesel naslednje predloge in rešitve:

- pravico do očetovskega dopusta 90 dni, od tega 15 dni z nadomestilom, za 75 dni pa plačilo prispevkov,

- povečuje in podaljšuje dopust za nego in varstvo otroka tako, da se pravice po novem seštevajo za naslednje upravičence za dva ali več živorojenih otrok, za že dva ali več otrok do 8. leta starosti za 30, 60 ali 90 dni, za rojstvo otroka z motnjami v telesnem in duševnem razvoju in ob rojstvu nedonošenčka,
- na novo uvaja posvojiteljski dopust za 150 oziroma 120 dni, odvisno od starosti otroka,
- uvaja pravico do plačila prispevkov za matere, ki se odločijo za delo s skrajšanim delovnim časom in jim država plačuje prispevke do polnega delovnega časa, za otroke do 3. leta starosti,
- nominalni znesek za starševski dodatek se zvišuje od 23.000 na 35.000 tolarjev,
- nominalni znesek za pomoč ob rojstvu otroka se zvišuje od 30.000 na 50.000 tolarjev,
- za 10% se dvigne otroški dodatek za otroke, ki živijo v enoroditeljskih družinah, za 20% pa se dvigne za tiste otroke, ki niso vključeni v javni vrtec,
- na novo uvaja dodatek za veliko družino,
- nominalno povečuje znesek dodatka za nego in varstvo otroka od 13.000 na 18.000 tolarjev,
- na novo uvaja pravico za delno plačilo za izgubljeni dohodek za starše, ki prekinejo delovno razmerje zaradi varstva otroka z najtežjo prizadetostjo, ki potrebuje posebno nego in varstvo, v višini minimalne plače.

Pravice za starševstvo se po novem izvajajo iz zavarovanja za starševsko varstvo. O vseh pravicah po novem zakonu odločajo centri za socialno delo.

Tako je vlada predlagala vrsto novih pravic in ukrepov, ki so še dopolnili prejšnje, tudi za Evropo visoke pravice do starševskih nadomestil in družinskih prejemkov, in s tem uresničila tisti del Resolucije o temeljih oblikovanja družinske politike v Republiki Sloveniji, ki zadevajo materialni položaj družin. Do leta 2005, ko bodo lahko upravičenci dokončno uveljavili vse pravice, bo za izvajanje zakona potrebno zagotoviti 99 milijard tolarjev, kar pomeni dodatnih 13 milijard tolarjev v primerjavi z letom 2000 po cenah iz leta 2001 (povzeto po dobesednih zapiskih sej iz Državnega zbora, sejni zapisnik z dne 22.6.2001, str.2,3).

2.2.3. Pripombe poslancev in odgovori nanje

Poslanke in poslanci so imeli pripombe glede naslednjih stvari:

1. Vlada je črtala iz zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih pravico do subvencije za zaposlovanje staršev

To pravico naj bi vlada uredila v pravilniku o aktivni politiki zaposlovanja. Nekateri poslanci so bili mnenja, da so subvencije za zaposlovanje staršev tako pomemben instrument spodbujanja zaposlovanja staršev z majhnimi otroki, da to sodi v ta zakon. Delodajalci se namreč neradi odločajo za zaposlovanje staršev z majhnimi otroki, predvsem zaradi tega, ker so ti starši pogosteje odsotni z dela zaradi nege in skrbi za majhne otroke. Z instrumentom subvencij pri zaposlovanju staršev krepimo in spodbujamo družinsko politiko in stimuliramo starše k večanju števila otrok. Zato naj bi bile te subvencije tudi instrument družinske politike in ne zgolj instrument zaposlovalne politike.

Tu ne gre za nezaposlene, ampak za zaposlene, ki so, ko vstopijo v družinsko življenje in dobijo naraščaj, ogroženi. Če se hočejo poslužiti pravic starševstva, so v slabšem položaju na trgu dela. Gre torej resnično za družinsko politiko. Prav ta element postaja eden glavnih vzrokov, da imamo spet vse več družin z le enim otrokom.

Poslanci se z izločitvijo tega dela iz zakona niso strinjali tudi zato, ker takrat pravilnika o aktivni politiki zaposlovanja še ni bilo in se tako ta del prepušča v neko negotovo prihodnost.

Na vse te pripombe je bil odgovor Alenke Kovšca z Ministrstva za delo, da je pravilnik že pripravljen in v 46. členu tega pravilnika bodo te pravice zapisane. Za samo spremljanje izvajanja subvencij je pristojen Zavod za zaposlovanje. Tu je te mehanizme možno hitreje in učinkoviteje reševati, kot pa preko ZSDP.

2. revalorizacija zneskov vseh pomoči, subvencij in nadomestil, ki izhajajo iz tega zakona

Poslanci so imeli pripombe na višino zneskov. Zakon je bil predložen v parlamentarno proceduro sredi leta 1998 in poslanci so bili prepričani, da je bila rast cen življenjskih potrebščin bistveno višja, kot so predlagani zneski revalorizacije teh zneskov pomoči, subvencij in nadomestil. Poleg tega so nekatera nadomestila oziroma transferji fiksirani in glede na inflacijo si lahko predstavljamo, kaj bo to pomenilo čez štiri leta, ko bo dejansko tista pravica stopila v veljavo. Kot primer so navedli starševski dodatek, ki se zviša od 30.000 na

35.000 tolarjev. Vlada je predlagala 16,7% dvig zneska, poslanci pa menijo, da je v teh treh letih (od sredine 1998, ko je bil vložen zakon, do 2001) bila rast cen življenjskih potrebščin bistveno višja kot 20%.

Alenka Kovšca je na te pripombe odgovorila, da so bili zneski predlagani s predpostavko, da bi kot osnova veljali, kot če bi zakon začel veljati z letom 1999 in da je vlada nato še upoštevala rast življenjskih stroškov za leto 1999 6,1% in za leto 2000 8,9%. Skupno je bila rast 15,5% in so zneski celo višji in zaokroženi navzgor.

3. koriščenje očetovskega dopusta do otrokovega 8. leta starosti

Nekateri poslanci so predlagali, da naj bo meja do otrokovega 3. leta starosti, ker se dogaja, da potem koristijo starši dopust v poznejših obdobjih otrokove starosti za povsem druge namene, kot so gradnja hiše, opravljanje kmečkih opravil, itd. Odgovor Alenke Kovšca na to je bil, da bi se s tem predlogom strinjali, če bi vsaj 90 dni nadomestila dobil oče. Ker pa oče dobiva le 15 dni nadomestila, bi to pomenilo, da ga silijo h koriščenju tudi neplačanega dopusta in bi bila taka rešitev lahko za marsikoga huda državna prisila. Tako se pač za tistih 15 dni oče odloča v času porodniškega dopusta matere, ostale dni pa bo lahko oče izkoristi do otrokovega 8. leta starosti.

4. paket ob rojstvu otroka ali denarna pomoč v višini 50.000 tolarjev

Nekateri so bili za to, da bi ob rojstvu otroka starši prejeli paket in bi ukinili možnost odločitve med paketom in denarno pomočjo. Kot razlog so navedli to, da se predvsem v ekonomsko šibko stoječih družinah rado zgodi, da se denar, ki pride v družinski proračun, porablja za druge zadeve, ne pa za otroke. Vendar so nasprotniki ta amandma spodbijali, češ da je paket zelo potreben pri prvem otroku, pri naslednjih pa ne več toliko, ker imamo večino oblačil in opreme shranjeno še od prvega otroka, veliko ljudi pa si te stvari tudi za prvega otroka sposodi od sorodnikov in prijateljev.

Zdaj, ko imajo starši možnost izbire, se v 60 odstotkih odločajo za paket in v 40 odstotkih za denarno nadomestilo. V primerih, ko center za socialno delo oceni, da ta sredstva ne bi bila namensko uporabljena za otroke, se lahko odloči funkcionalno.

5. univerzalni ali selektivni otroški dodatek

Za univerzalnost, kakršno ponovno želijo nekatere stranke, se je država odločila že leta 1993 v Resoluciji o temeljnih oblikovanju družinske politike. Takrat je bil

dosežen popoln konsenz vseh političnih strank, ki so sedele v parlamentu, da je ambicija slovenske države, da uvede univerzalni otroški dodatek, ki bo deljen tako, da bo popolnoma enak za vse otroke, ne glede na to, kakšno bo premoženjsko stanje družine. Razdeljen je bil v tri skupine glede na starostna obdobja. Kmalu so ugotovili, da v Sloveniji tega ni mogoče uvesti zaradi proračunskih omejitev, zato se vztraja pri selektivnem otroškem dodatku za tiste, ki imajo manj kot znaša povprečni dohodek v višini povprečne plače na družinskega člana (povzeto po dobesednih zapisih sej državnega zbora, sejni zapisnik z dne 22.6.2001).

2.3. TRETJA OBRAVNAVA PREDLOGA ZAKONA O STARŠEVSKEM VARSTVU IN DRUŽINSKIH PREJEMKIH

Na tretji obravnavi predloga zakona so poslanke in poslanci glasovali še o nekaterih amandmajih in na koncu so vsi glasovali ZA zakon. Tako je bil 21. 11. 2001 predlagani zakon v celoti sprejet. S tem zakonom se zaokrožuje tisti del politike države do otrok in družine, ki pomeni zaščito materinstva in starševstva in socialne korektive, usmerjene k družini in bolj ogroženim, še posebej otrokom.

2.4. ZAKON O STARŠEVSKEM VARSTVU IN DRUŽINSKIH PREJEMKIH PO SPREJEMU

V nadaljevanju povzemam bistvena določila ZSDP, objavljenega v Uradnem listu RS, št. 97, 2001, str. 9345 - 9359.

2.4.1. Splošne določbe

S tem zakonom se ureja zavarovanje za starševsko varstvo in pravice, ki iz tega izhajajo, družinske prejemke, pogoje in postopek za uveljavljanje posameznih pravic ter druga vprašanja glede izvajanja tega zakona. Pravice po tem zakonu so:

- pravice iz naslova zavarovanja za starševsko varstvo in
- pravice do družinskih prejemkov.

Pravice po tem zakonu uveljavlja eden od staršev, če zakon ne določa drugače. Pravice so vezane na otroke in prenehajo s smrtjo otroka. Sredstva za izvajanje tega zakona se zagotavljajo v proračunu Republike Slovenije.

Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih vsebuje 128 členov in je razdeljen na tri dele.

2.4.2. Prvi del ZSDP

Prvi del zakona ureja sistem zavarovanja za starševsko varstvo in pravice, ki iz tega izhajajo, ter postopek uveljavljanja teh pravic. Z zavarovanjem se zavarovancem po načelih vzajemnosti in solidarnosti zagotavljajo pravice, vezane na starševske obveznosti. Če vplačani prispevki za starševsko varstvo ne zadoščajo za pokrivanje obveznosti, se sredstva zagotavljajo iz drugih proračunskih virov.

V prvem delu zakon obravnava:

- zavarovanje za starševsko varstvo,
- pravico do starševskega dopusta,
- pravico do starševskega nadomestila in
- pravico staršev do krajšega delovnega časa zaradi starševstva.

Pravice iz zavarovanja so starševski dopust, starševsko nadomestilo in pravice iz naslova krajšega delovnega časa.

a) zavarovanje za starševsko varstvo

Za starševsko varstvo se plačuje prispevek zavarovanca in prispevek delodajalca. Višina prispevka se določi z zakonom, prispevki se vplačujejo v proračun Republike Slovenije. Prispevki sodijo v sklop prispevkov za socialno varnost, kamor sodijo še prispevki za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, prispevki za obvezno zdravstveno zavarovanje in prispevki za zavarovanje za primer brezposelnosti.

b) pravica do starševskega dopusta

Vrste starševskega dopusta so porodniški dopust, očetovski dopust, dopust za nego in varstvo otroka ter posvojiteljski dopust. Starševski dopust je določen v koledarskih dnevih za polno odsotnost z dela. Starši ali druge osebe imajo pravico do starševskega dopusta, če so zavarovani po tem zakonu. Zavarovanci pa so:

- zaposleni na območju RS;
- izvoljeni ali imenovani nosilci javne ali druge funkcije v organih zakonodajne, izvršilne ali sodne oblasti v RS, če za to prejemajo plačo;
- tujci, ki so na območju RS zaposleni pri mednarodnih organizacijah in ustanovah;
- samozaposleni;
- kmetje;
- vrhunski športniki in šahisti;

- brezposelne osebe, ki prejemajo denarno nadomestilo od Zavoda RS za zaposlovanje;
- osebe, ki so na prestajanju kazni;
- osebe, ki prejemajo nadomestilo med začasno zadržanostjo od dela od Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije po predpisih, ki urejajo zdravstveno zavarovanje in
- osebe, ki prejemajo starševsko nadomestilo po tem zakonu.

Delodajalci so dolžni delavcem zagotoviti odsotnost z dela zaradi izrabe starševskega dopusta v skladu s tem zakonom. Delavec mora delodajalca obvestiti o nameri izrabe starševskega dopusta 30 dni pred predvidenim nastopom dopusta.

Porodniški dopust

Mati ima pravico do porodniškega dopusta v trajanju 105 dni. Izrabiti ga mora v strnjenem nizu v obliki polne odsotnosti z dela. Mati mora nastopiti porodniški dopust 28 dni, lahko pa 42 dni, pred predvidenim datumom poroda, ki ga določi ginekolog.

Očetovski dopust

Oče ima neprenosljivo pravico do očetovskega dopusta v trajanju 90 dni. V času porodniškega dopusta matere ga mora izrabiti najmanj v trajanju 15 dni v obliki polne odsotnosti z dela. Lahko pa ga izrabi še 75 dni v obliki polne odsotnosti z dela, najdalj do otrokovega 8. leta starosti. Evidenco o izrabi tega dela dopusta vodita delodajalec in center.

Dopust za nego in varstvo otroka

Eden od staršev ima pravico do dopusta za nego in varstvo otroka v trajanju 260 dni neposredno po preteku porodniškega dopusta. Starša se pisno dogovorita o izrabi dopusta za nego in varstvo otroka 30 dni pred potekom porodniškega dopusta in dogovor predložita centru skupaj z zahtevo za uveljavljanje pravice in z njim seznanita svoja delodajalca. Dopust za nego in varstvo otroka se izrabi v strnjenem nizu v obliki polne ali delne odsotnosti z dela.

Posvojiteljski dopust

Posvojitelj ima pravico do posvojiteljskega dopusta za otroka, starega od 1 do 4 let, v trajanju 150 dni, za otroka od 4 do 10 let pa 120 dni. Do tega dopusta nima pravice, če je za istega otroka izrabil pravico do porodniškega dopusta, očetovskega dopusta oziroma dopusta za nego in varstvo otroka.

c) pravica do starševskega nadomestila

Ta pravica obsega porodniško nadomestilo, očetovsko nadomestilo, nadomestilo za nego in varstvo otroka in posvojiteljsko nadomestilo. Pravico do starševskega nadomestila imajo tiste osebe, ki imajo pravico do starševskega dopusta in so bile zavarovane po tem zakonu pred dnevom nastopa posamezne vrste starševskega dopusta.

Zavarovancu pripada:

- v času porodniškega dopusta pravica do porodniškega nadomestila
- v času očetovskega dopusta v trajanju 15 dni pravica do očetovskega nadomestila, za 75 dni pa mu Slovenija zagotavlja plačilo prispevkov za socialno varnost od minimalne plače
- v času dopusta za nego in varstvo otroka pravica do nadomestila za nego in varstvo otroka
- v času posvojiteljskega dopusta pravica do posvojiteljskega nadomestila.

Osnova za posamezno vrsto starševskega nadomestila je povprečna osnova, od katere so bili obračunani prispevki za starševsko varstvo v zadnjih 12 mesecih pred nastopom starševskega dopusta. Starševsko nadomestilo za polno odsotnost z dela znaša 100% osnove.

V letu 2001 je znašalo povprečno mesečno število upravičencev do starševskega nadomestila 16.602 oseb in jim je bilo letno izplačano 31.872.300.000 tolarjev (Apoahal Vučkovič et al., 2002, str. 65).

d) pravica staršev do krajšega delovnega časa zaradi starševstva

Eden od staršev, ki neguje in varuje otroka do tretjega leta starosti, ima pravico delati krajši delovni čas. Ta mora obsegati najmanj polovično tedensko delovno obveznost. Gre torej za zakonsko pravico, ki jo delodajalec delavcu ne sme odreči. Delavcu mora zagotoviti pravico do plače po dejanski delovni obveznosti, pri centru za socialno delo pa nato delavec uveljavlja pravico do plačila prispevkov za socialno varnost do polne delovne obveznosti. Osnova za plačilo prispevkov za socialno varnost je minimalna plača na dan plačila prispevkov (povzeto po <http://www.ozs.si/obrnik/svetovalec/2003-03/razna.html>).

2.4.3. Drugi del ZSDP

Drugi del ZSDP ureja pravice do družinskih prejemkov. Družinski prejemki so denarni prejemki, ki obsegajo:

- a) starševski dodatek
- b) pomoč ob rojstvu otroka
- c) otroški dodatek
- d) dodatek za veliko družino
- e) dodatek za nego otroka
- f) delno plačilo za izgubljeni dohodek

a) starševski dodatek

je denarna pomoč tistim staršem, ki po rojstvu otroka niso upravičeni do starševskega nadomestila, to je tistim, ki nimajo statusa delavke ali delavca in niso bili zavarovani po tem zakonu in plačevali prispevkov za starševsko varstvo (študentke, kmetice, nezaposlene). Znaša 35.000 tolarjev mesečno. Pravica do starševskega dodatka traja 365 dni od rojstva otroka.

V letu 2001 je bilo povprečno mesečno število upravičencev 2.312 oseb in jim je bilo letno izplačano 624.649.000 tolarjev (Apohal Vučkovič et al., 2002, str. 68).

b) pomoč ob rojstvu otroka

je enkratni denarni prejemek, namenjen nakupu opreme za novorojenca. Pomoč znaša 50.000 tolarjev. Namesto denarnega prejema se lahko v enaki vrednosti zagotovi oprema za novorojenca v obliki zavitka. Število različnih vrst zavitkov in minimalno opremo, ki mora biti vsebovana v zavitku, predpiše minister. Pravico do pomoči ob rojstvu otroka ima vsak otrok, katerega mati ali oče imata stalno prebivališče v Republiki Sloveniji.

V letu 2001 je prejelo pomoč ob rojstvu otroka 16.183 otrok, ki jim je bilo izplačanih 498.209.000 tolarjev (Apohal Vučkovič et al., 2002, str. 67).

c) otroški dodatek

Z otroškim dodatkom se zagotovi dopolnilni prejemek za preživljanje, vzgojo in izobraževanje, kadar dohodek na družinskega člana ne presega zgornje meje dohodkovnega razreda po tem zakonu.

Pravica do otroškega dodatka traja do otrokovega 18. leta starosti oziroma kasneje, dokler ima status učenca, dijaka ali študenta dodiplomskega študija, vendar najdlje do dopolnjenega 26. leta starosti.

Za uvrstitev družine v dohodkovni razred se upošteva skupni dohodek družine, to je vsota vseh bruto dohodkov vseh družinskih članov za isto koledarsko leto, ki ga delimo s številom mesecev in številom družinskih članov.

Tabela 1: Mesečni znesek otroškega dodatka za posameznega otroka v Sloveniji, uveljavljen z začetkom delovanja novega zakona (z letom 2002)

Dohodek na družinskega člana v % PPRS	Znesek otroškega dodatka za posameznega otroka		
	1. otrok	2. otrok	3. in naslednji otrok
Do 15%	17.639	19.403	21.167
Nad 15% do 25%	15.081	16.669	18.256
Nad 25% do 30%	11.495	12.848	14.200
Nad 30% do 35%	9.055	10.349	11.642
Nad 35% do 45%	7.409	8.644	9.878
Nad 45% do 55%	4.704	5.880	7.056
Nad 55% do 75%	3.528	4.704	5.880
Nad 75% do 99%	3.058	4.234	5.410

Opombi:

- PPRS pomeni povprečna mesečna plača vseh zaposlenih v Republiki Sloveniji.
- PPRS v letu 2001 znaša 191.670 tolarjev.

Vir: Uradni list RS, št. 97, 2001, str. 9352.

Dohodkovni razred je določen v odstotku od povprečne mesečne plače vseh zaposlenih v Republiki Sloveniji (PPRS) za koledarsko leto pred vložitvijo zahteve. Če živi otrok v enostarševski družini, se znesek otroškega dodatka poveča za 10%. Če predšolski otrok ni vključen v predšolsko vzgojo oz. vrtec, se znesek poveča za 20%.

V letu 2001 je znašalo povprečno mesečno število otrok, ki so prejeli otroški dodatek 411.000 in jim je bilo izplačano 48.130.975.000 tolarjev (Apohal Vučkovič et al., 2002, str. 65).

d) dodatek za veliko družino

je letni prejemek, namenjen družini z več otroki. Znaša 70.000 tolarjev in se izplačuje v enkratnem znesku. Velika družina je družina, ki ima tri ali več otrok.

Pravico do tega dodatka se pridobi, če se tretji otrok rodi najkasneje do 30. junija v letu, v katerem se ta pravica uveljavlja.

e) dodatek za nego otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo

Namenjen je kritju povečanih življenjskih stroškov, ki jih ima družina zaradi varstva in nege takega otroka. Mesečna višina dodatka znaša 18.000 tolarjev. Pravica traja za obdobje, ko se otroku zagotavlja posebno varstvo zaradi zdravstvenih razlogov, oziroma do 18. leta starosti, po tej starosti pa, če se otrok šola, vendar največ do dopolnjenega 26. leta starosti.

V letu 2001 je znašalo povprečno mesečno število otrok, ki so prejeli dodatek za nego in varstvo otroka 4.957 in jim je bilo letno izplačano 822.593.000 tolarjev (Apoah Vučkovič et al., 2002, str. 67).

f) delno plačilo za izgubljeni dohodek

je osebni prejemek, ki ga prejme eden od staršev, kadar prekine delovno razmerje ali prične delati krajši delovni čas zaradi nege in varstva otroka s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno oviranega otroka. Pravica do delnega plačila za izgubljeni dohodek se prizna od 1. 1. 2003 dalje.

O pravicah do družinskih prejemkov odloča na prvi stopnji socialni center, ki ga določi minister.

2.4.4. Tretji del ZSDP

Tretji del ZSDP ureja izplačevanje nadomestil in družinskih prejemkov, usklajevanje zneskov iz posameznih pravic, nadzor, zbirke podatkov in evidence ter kazenske določbe.

Kadar obstaja velika verjetnost, da družina posamezne denarne oblike družinskega prejemka ne bo namenila za namene, ki so s tem zakonom predvideni in bo zato ogrožena socialnoekonomska varnost otroka, lahko center odloči, da se posamezni prejemek ne izplača v denarju, ampak v obliki konkretnih dobrin. Razlogi za to so lahko alkoholizem in druge oblike zasvojenosti, zanemarjanje otroka, težave pri izvajanju starševskih dolžnosti in drugo.

Starševska nadomestila se usklajujejo z rastjo izhodiščne plače za negospodarske dejavnosti. O uskladitvah odloča minister. Družinski prejemki se usklajujejo enkrat letno z indeksom rasti cen življenjskih potrebščin.

Pogoji za pridobitev pravic morajo biti izpolnjeni ves čas prejemanja pravic. Spremembe, ki jih je treba sporočiti centru, so: sprememba števila družinskih članov, zaposlitev ali izguba zaposlitve enega od vzdrževalcev družine, začetek opravljanja samostojne dejavnosti ali zaposlitev otroka po 15. letu starosti, namestitvev otroka v rejniško družino ali drugo obliko institucionalnega varstva.

Če se v času priznanja pravic ugotovi, da so bili posredovani neresnični podatki ob vložitvi zahteve za uveljavljanje posamezne pravice po tem zakonu, center izda odločbo o prenehanju te pravice oziroma o njeni spremembi. Center zahteva seveda tudi vračilo neupravičeno pridobljenih denarnih sredstev.

KAZENSKÉ DOLOČBE

- ◆ 50.000 do 150.000 SIT – če upravičenec do denarnih prejemkov v 15 dneh po nastanku spremembe centru ne sporoči vsake spremembe, ki ima za posledico prenehanje pravice
- ◆ 50.000 do 150.000 SIT – če starša izrabljata starševski dopust v nasprotju z določbami tega zakona
- ◆ delodajalec – pravna oseba se kaznuje za prekršek z denarno kaznijo od 100.000 do 1.000.000 SIT, če ne omogoči materi oziroma očetu pravice do odsotnosti v skladu z določbami tega zakona
- ◆ delodajalec – samostojni podjetnik ali fizična oseba se za ta prekršek kaznuje z denarno kaznijo od 25.000 do 250.000 SIT

S 1.1.2003 se očetu prizna pravica do očetovskega dopusta v trajanju 15 dni. Od 1.1.2004 se ta pravica podaljša za 30 dni in od 1.1.2005 v trajanju 90 dni. Dodatek za veliko družino znaša v letu 2002 25.000 SIT, v letu 2003 50.000 SIT in v letu 2004 70.000 SIT.

Od leta 1994 se kaže trend upadanja povprečnega mesečnega števila upravičenk do nadomestila plače med porodniškim dopustom, s čimer je povezano tudi upadanje števila rojstev. V letu 2000 je že opazen porast tako števila upravičenk kot števila živorojenih otrok. V letu 2000 se je povečalo tudi število upravičenk do pomoči pri opremi novorojenčka. Med leti 1997 in 2000 je povprečno mesečno število upravičencev do otroškega dodatka ustaljeno, število upravičencev do starševskega dodatka pa od leta 1995 pada (Apohal Vučkovič et al., 2002, str. 7).

2.5. SOCIALNI TRANSFERJI V SLOVENIJI

Socialni transferji v Sloveniji so izrazito usmerjeni k dohodkovno najšibkejšim skupinam prebivalstva. Močno vplivajo na blažitev revščine v gospodinjstvih z otroki, povečini zaradi upoštevanja nadomestila za porodniški/starševski dopust,

večje razpoložljivosti in višje ravni otroških dodatkov in višjih zneskov štipendij. V teh gospodinjstvih se je vpliv socialnih transferjev v letih 1997 – 1999 v primerjavi z letom 1993 povečal. Ti vplivi se izrazito čutijo v spodnjih dohodkovnih razredih. Stopnja revščine bi bila v gospodinjstvih z otroki za 5,8 odstotnih točk višja (v obdobju 1997 – 1999), če ne bi bilo socialnih transferjev (Apohal Vučkovič et al., 2002, str. 21).

V spodnji tabeli so prikazani izdatki za socialno varnost v Sloveniji in nekaterih državah EU v letih od 1996 do 1998.

Tabela 2: Izdatki za socialno varnost v odstotku od BDP, Slovenija in nekatere druge države članice EU v letih od 1996 do 1998

	1996	1997	1998
Slovenija	26,0	26,5	26,5
Povprečje EU (15)	28,8	28,1	27,7
Avstrija	29,6	28,8	28,4
Finska	31,6	29,3	27,2
Francija	31,0	30,8	30,5
Irska	18,5	17,2	16,1
Italija	25,2	25,7	25,2
Nemčija	30,0	29,5	29,3
Švedska	34,5	33,6	33,3

Vir: Apohal Vučkovič et al., 2002, str. 22.

Podatki za Slovenijo kažejo povečanje deleža v BDP, medtem ko v državah Evropske unije, kjer je povprečna udeležba v BDP sicer višja, delež pada.

Raven izdatkov za socialno varnost je neposredno povezana s stopnjo revščine. Praviloma imajo države EU z nizkim deležem izdatkov za socialno varnost relativno visoko stopnjo revščine, velja pa tudi obratno. Ta povezanost se kaže tudi pri podatkih za Slovenijo: ob relativno visokem deležu izdatkov je stopnja revščine relativno nizka (Apohal Vučkovič et al., 2002, str. 22).

2.6. DRŽAVE EVROPSKE SKUPNOSTI IN OTROŠKI DODATEK

Poglejmo za primerjavo, kako imajo zelo pomemben državni transfer – otroške dodatke – urejen v nekaterih državah Evropske skupnosti, kamor vstopa tudi Slovenija (Mednarodna primerjalna analiza ukrepov družinske politike v državah Evropske skupnosti, 2002, str. 37–41). V vseh spodaj naštetih državah gre za

univerzalen sistem otroških dodatkov. Tudi pri nas so nekateri poslanci vztrajali pri univerzalnosti, a so se na koncu odločili za selektivni otroški dodatek.

AVSTRIJA

Pravica do otroškega dodatka velja za mladoletne otroke, ki so člani gospodinjstva upravičenca ali za katerih vzdrževanje upravičenec v glavnem prispeva. Upravičenci so starši, stari starši, posvojitelji ali rejniki. Otrok mora redno bivati v Avstriji. Te pravice ni za otroke, ki stalno prebiva izven Avstrije.

Polnoletni otrok mora izpolnjevati določene pogoje, na primer, vključen mora biti v strokovno ali redno usposabljanje. Letni dohodki otroka, ki je starejši od 18 let, ne smejo presegati 8.721 EUR. Starostna meja otroka je praviloma 19 let (polnoletnost), če pa se še naprej izobražuje, pa 26 let.

NEMČIJA

Zajeta je celotna populacija, financira se skozi davčni sistem, praviloma v obliki zmanjšanja davčne obveznosti. Upravičenci so davčni zavezanci, ki prebivajo v Nemčiji, in osebe, ki so brez omejitev davčni zavezanci v Nemčiji (to so osebe s prebivališčem na Evropskem ekonomskem območju), za svoje lastne otroke, posvojence ali vzdrževane otroke.

Otrok mora prebivati v Nemčiji ali v evropskem ekonomskem območju. Praviloma prejema otroške dodatke do 18. leta starosti, če pa se še naprej izobražuje, pa do 27. leta starosti. Letni dohodki otroka, starega 18 let in več, ne smejo presegati 7.179 EUR.

FRANCIJA

Gre za univerzalni transfer, upravičenci so vsi prebivalci Francije, pogoj je, da otrok prebiva v Franciji. Otrok je upravičen do otroških dodatkov do svojega 20. leta starosti, ob pogoju, da otrokov dohodek ne presega 55% minimalne plače, ne glede na to, ali se kasneje še šola. Edini ali prvi otrok v družini sploh ni upravičen do otroškega dodatka.

Tabela 3: Višina otroškega dodatka (na otroka, EUR mesečno)

	1. otrok	2. otrok	3. otrok	4. otrok	5. in nadaljnji otrok
Avstrija ⁽¹⁾	105/124/145	118/136/158	131/149/171	131/149/171	131/149/171
Nemčija	138	138	153	179	179
Francija	0	107	137	137	137
Finska	90	110	131	152	172
Švedska	107	107	107	107	107

Opomba:

(1) prve številke veljajo za otroka do 10 let, druge za otroka od 10 do 18 let in tretje za otroka starega 19 let in več

Vir: Mednarodna primerjalna analiza ukrepov družinske politike v državah Evropske skupnosti, 2002, str. 40.

Tabela 4: Višina otroškega dodatka (kumulativno za vse otroke, EUR mesečno) ⁽¹⁾

	1 otrok	2 otroka	3 otroci	4 otroci	5 otrok
Nemčija	138	276	429	608	787
Francija ⁽²⁾	0	107	244	382	519
Finska	90	200	331	483	655
Švedska	107	214	321	428	535

Opombi:

(1) Avstrije v tej tabeli ni zato, ker je tam višina otroškega dodatka odvisna tako od števila otrok kot od njihove starosti.

(2) Navedeni zneski otroškega dodatka v Franciji so brez dodatka glede na starost otroka, ki za otroka, starejšega od 11 let znaša 30 EUR, za otroka, starejšega od 16 let, pa 54 EUR. Do tega dodatka ni upravičen prvi otrok v družini z manj kot tremi otroki.

Vir: Mednarodna primerjalna analiza ukrepov družinske politike v državah Evropske skupnosti, 2002, str. 40.

FINSKA

Gre za pavšalni prejemek otrok, ki prebivajo na Finskem. Otroške dodatke prejemajo do svojega 17. leta starosti. Upravičenci so starši ali skrbniki otroka.

ŠVEDSKA

Otroški dodatek je univerzalni prejemek otrok, ki prebivajo na Švedskem. Sistem otroških dodatkov se financira iz davkov in obsega otroške dodatke in dodatek za velike družine. Upravičenec je ponavadi mati, oče pa na podlagi posebnega zahtevka ali spremenjenega skrbništva. Pogoj je, da mora otrok ali eden od staršev prebivati na Švedskem vsaj zadnjih 6 mesecev, otrok pa tudi ne sme zapustiti Švedske za več kot 6 mesecev. Otroški dodatek dobiva upravičenec do otrokovega 16. leta starosti.

V nobeni od teh petih držav ni višina otroškega dodatka odvisna od družinskega dohodka, velja pa to v Sloveniji. V vseh petih državah je otroški dodatek odvisen od števila upravičenih otrok v družini. V Franciji edini ali prvi otrok sploh ni upravičen do njega. Odvisnost višine otroškega dodatka od starosti otroka velja v Avstriji in Franciji.

3. ZSDP IN POVEČANJE RODNOSTI V SLOVENIJI

Lani sprejeti Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih uresničuje tisti del Resolucije o temeljih oblikovanja družinske politike, ki zadeva materialni položaj družin in skrb za otroke v najnežnejšem obdobju, ni pa naravnano neposredno k spodbujanju večje rodnosti. Država daje 2% bruto domačega proizvoda za pomoč družinam (pred leti le 0,9%), vendar z državnimi transferji ni mogoče rešiti demografskega vprašanja.

Najpomembnejša za večjo rodnost sta možnost za zaposlitev in rešitev stanovanjskega vprašanja. Za ženske je postala služba velika vrednota, zadržanje službe pa vpliva na rodnost. »Smo edina država na svetu, ki ima stodontno nadomestilo zaslužka v času enoletnega porodniškega dopusta, prav tako smo v vrhu organiziranosti otroškega varstva, vendar se družine zaradi porodniškega dopusta in tudi zaradi otroških dodatkov ne odločajo za otroke« (Kovšca, 2001, str. 3).

3.1. PROBLEMATIKA NIZKE RODNOSTI

V Sloveniji je velik problem nizka rodnost, ki ne omogoča obnavljanja slovenskega prebivalstva. V letu 1993 je bil v Sloveniji prvič zabeležen negativni naravni prirast. Od takrat njegove vrednosti nihajo med 0 in 1 promilom v smeri zmanjšanja števila prebivalstva. To povzroča staranje prebivalstva, ki prinaša s seboj številne neugodnosti. Taka družba mora vse več denarnih sredstev nameniti za pokojninsko in zdravstveno zavarovanje, zato ostaja vse manj sredstev za investicije v šolstvo, gospodarstvo in za spodbujanje razvoja znanosti. Poleg tega je vse manj mlade delovne sile, vse manj je davkoplačevalcev.

Spreminja se tudi vloga ženske. Vse več žensk se želi po končanem šolanju zaposliti, v glavnem zaradi dveh razlogov. Prvi razlog je prav gotovo dodatni dohodek za vzdrževanje družine, drugi pa osebno zadovoljstvo žensk in uveljavljanje na nekem področju, saj imamo danes vse večji delež žensk z višjo in visoko izobrazbo. Zaposlitev je ključni dejavnik emancipacije žensk, hkrati pa omogoča dejansko realizacijo ustvarjalnega potenciala vsega prebivalstva. Vse bolj se uveljavlja stališče, da morajo imeti ženske enake možnosti za zaposlovanje kot moški, čeprav se dogaja, da so pri njihovem zaposlovanju mnogokrat kršene pravice žensk na delovnem mestu. V zadnjem času delodajalci zaposlujejo ženske predvsem za določen čas in v primeru nosečnosti delovnega razmerja ne podaljšajo. Vse to seveda vpliva na načrtovanje družine in ustvarja razlike med položajem moških in žensk na delovnem mestu. Po drugi strani še niso odpravljeni predsodki, da je edino mati primerna za vzgojo svojih otrok in ne varstvo in vzgoja s strani drugih oseb.

Ali se da ta problem delno rešiti z očetovskim dopustom ali z zaposlitvijo s polovičnim delovnim časom? Poglejmo si bolj natančno očetovski dopust in pravico do krajšega delovnega časa. Ta dva sicer obremenjujeta delodajalce, hkrati pa dopuščata staršem, da preživijo več časa s svojimi otroki in imajo vzgojo otroka bolj v svojih rokah. Očetovski dopust lahko tudi razbremeni mater, ki želi zaradi nadaljevanja kariere čimprej nazaj na delo.

3.2. OČETOVSKI DOPUST

Spremembe v oblikovanju družine zahtevajo tudi preoblikovanje starševskih vlog, tako očetovske kot materinske. Vloga očeta pri vzgoji otrok bi morala postati enakovredna in enako pomembna kot vloga matere, predvsem pa samoumevna. Neenakost vloge se kaže predvsem v koriščenju starševskega dopusta. Delež očetov, ki so koristili dopust za nego in varstvo otroka, se giblje okrog pol odstotka. Očetovski dopust bi lahko prispeval k izenačevanju položaja žensk in moških na trgu delovne sile in povečal vlogo očeta v družinskem življenju.

Podatki o povprečnem mesečnem številu očetov in mater, ki so koristili dopust za nego in varstvo otrok v letih 1994 do 1997, kažejo, da ostaja v Sloveniji skrb za majhnega otroka predvsem materina dolžnost.

Tabela 5: Letno število živorojenih otrok in povprečno mesečno število očetov in mater, ki so koristili dopust za nego in varstvo otroka v obdobju 1994 – 1997

	Živorajeni otroci	Matere	Očetje	Delež očetov-%
1994	19.465	19.250	64	0,33
1995	18.980	17.261	131	0,75
1996	18.788	17.054	127	0,74
1997	18.500	16.916	112	0,66

Vir: Drugo poročilo Republike Slovenije o uresničevanju določil Konvencije Združenih narodov o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, 1999, str. 65.

Zakaj je torej očetovski dopust pomemben? Uvedba pravice do očetovskega dopusta je dobrodošla predvsem zaradi naslednjih razlogov:

- **Enakopravna vloga obeh staršev pri vzgoji in varstvu otrok** pripomore h kakovosti družinskega življenja. Za to je pomembno, da oče prevzame skrb za nego, varstvo in vzgojo otroka v najzgodnejšem obdobju otrokovega življenja, saj skrb za dojenčka krepi čustveno vez med njima. Poleg tega skrb in delitev odgovornosti v obdobju neposredno po otrokovem rojstvu pozitivno vplivata na skrb in delitev odgovornosti v nadaljnjih letih in na socializacijo otrok ter preprečujeta dominantnost matere.
- Pospešuje **izenačevanje pogojev za moške in ženske na trgu delovne sile**, se pravi pri zaposlovanju in na delovnem mestu, na kar lahko vpliva tudi pravica do očetovskega dopusta, saj pomeni očetovski dopust za oba starša prevzemanje družinskih obveznosti in to ni več le domena matere. Doslej so večinoma le matere prevzemale to odgovornost (porodniški dopust, bolniška odsotnost). Sprememba na tem področju je nujna, saj delodajalci ob sprejemu v službo gledajo na ženske predvsem kot na matere in ne kot na delavke.

Treba je upoštevati tudi dejstvo, da vse več žensk zasluži enako ali več od moških partnerjev, zato bo lahko drugačna izbira starševskih vlog postala tudi ekonomsko zanimiva.

3.2.1. Vloga očeta

Napredni oče naj bi sodeloval pri negi in tudi skrbi za otroka, razen če je to nemogoče zaradi njegove zaposlitve, deljeno starševstvo pa naj bi bila rešitev za preobremenjene matere, ki so hkrati zaposlene in odgovorne za otroke.

Otrokova osebnost se izgrajuje skozi vzgojo matere in očeta.

Empirični podatki, ki jih posreduje Urad za enake možnosti, nam kažejo, da je v resnici prišlo do spreminjanja vlog v družinah. Kot primer bi rada izpostavila nekatere države in njihovo zakonsko ureditev porodniškega, starševskega in očetovskega dopusta. Večina evropskih držav ima danes porodniški dopust, ki je namenjen materi novorojenca in traja nekaj tednov pred porodom in po njem. Podaljšek tega dopusta se imenuje starševski dopust in tega lahko namesto matere izkoristi oče. Pri porodniškem in starševskem dopustu je poskrbljeno za denarno nadomestilo. Zaradi težnje po enakosti med staršema pri skrbi za otroke in zaradi nizkega odstotka očetov, ki se odločajo za starševski dopust, so nekatere države uvedle še očetovski dopust, ki ga lahko koristi izključno otrokov oče. Najprej ga koristi določen čas ob rojstvu otroka, kasneje pa kot del starševskega dopusta (povzeto po www.uzp-rs.si/slo/novice/starsdop1.html).

3.2.2. Očetovski dopust v skandinavskih državah

Najboljšo zakonodajo, ki ureja starševske pravice, imajo skandinavske države. Na Švedskem so se med prvimi pojavile spremembe na področju zakonodaje glede porodniškega, starševskega in še posebno očetovskega dopusta.

Iz tabele 6 je razvidno, da je imela leta 1994 Švedska najdaljši maksimalni dopust po rojstvu otroka, ki je trajal kar 65 tednov. Slovenija je bila z 52 tedni na drugem mestu, vendar še ni imela uzakonjenega očetovskega dopusta takoj ob rojstvu otroka in tudi ne kasneje. Brez očetovskega dopusta je bila tudi Islandija, ki je imela takoj za Dansko najkrajši maksimalni dopust po rojstvu otroka. Dvotedenski očetovski dopust so lahko ob rojstvu otroka vzeli očetje na Danskem, Finskem, Norveškem in Švedskem. Poleg tega so lahko kasneje švedski in norveški očetje koristili še dodatne štiri tedne.

Švedski očetje so bili zgled za Dansko, Finsko, Norveško, Nemčijo, itd. Na Švedskem naj bi bil glavni razlog za to množično zaposlovanje žensk (v sedemdesetih letih je imelo več kot 80 odstotkov mater z majhnimi otroki zaposlitev izven doma), pomemben dejavnik je bilo tudi neprekinjeno petdesetletno vladanje social-demokratske stranke, ki je ideje enakopravnosti in pravičnosti uveljavljala tudi v družinski politiki.

Od leta 1994 so očetje dobili pravico do plačanega porodniškega dopusta v poljubno izbranem obdobju, v katerem je navadno otrokova mati hodila v službo. Skozi osemdeseta leta se je delež moških, ki so to pravico izrabili, stalno gibal okrog 25%, medtem ko je več kot 90 odstotkov vseh očetov izrabilo poseben

štirinajstdnevni porodniški dopust takoj po vrnitvi matere iz porodnišnice (povzeto po Svedin, 1996, str. 128 – 129). Na vladni predlog je parlament leta 1994 odločil, da imajo vsi očetje pravico do 30 dni porodniškega dopusta. Če oče tega ne želi izrabiti, ga namesto njega ne more izrabiti mati. S tem so na še en način potrdili pomembnost stikov med očetom in otrokom v otrokovem najzgodnejšem obdobju.

Eden od vzrokov za te spremembe je bila tudi nizka nataliteta, ki je leta 1978 padla na 1,59 otroka na žensko. Ekonomisti so začeli opozarjati, da bo nizka rodnost lahko postala velik problem, saj bo sčasoma finančno težko vzdrževati starejše. Spolna enakopravnost je bila ena od možnih rešitev, saj bi se zaposlene ženske lažje odločale za otroke, če bi bili njihovi partnerji pripravljeni prevzeti del odgovornosti za nego in vzgojo otrok.

Tabela 6: Porodniški, starševski in očetovski dopust v skandinavskih državah leta 1994, v tednih

Država	1	2a	2b	3	4	5
Danska	4	2	-	14	10	24
Finska	5	2	-	17,5	27	44,5
Islandija	4	-	-	4	22	26
Norveška	3	2	4	6	29	39
Švedska	8,5	2	4	4	57	65
Slovenija	4	-	-	11	39	52

Legenda:

- 1 – porodniški dopust pred rojstvom otroka, namenjen le materi
- 2a – očetovski dopust ob rojstvu otroka
- 2b – očetovski dopust kasneje
- 3 – materinski dopust po rojstvu otroka
- 4 – starševski dopust, ki si ga lahko starša poljubno delita
- 5 – maksimalni dopust po rojstvu otroka

Vir: Towards new Masculinities, 1995, str. 65 (Porodniški, starševski in očetovski dopust v skandinavskih državah, 1994, v tednih;
www.uzp-rs.si/slo/novice/starsdop1.html)

Tudi Danska si je tako kot Švedska zadala pri politiki enakosti med moškim in žensko kot cilj enakost pri negi in varstvu otrok. Želeli so povečati vključenost očetov pri skrbi za otroke. Medtem ko so na Švedskem dosegli, da skoraj vsi očetje koristijo dvotedenski očetovski dopust, približno 45 odstotkov pa vzame tudi

starševski dopust, so rezultati na Danskem precej slabši. Le vsak drugi oče koristi pravico do dveh tednov očetovskega dopusta in le 3 odstotki očetov se odločijo za starševski dopust. Eden od razlogov je tudi ta, da Danska ni imela nobene posebne strategije za večjo vključevanje moških v skrb za otroke, le nekaj vladnih informacijskih kampanj. Švedska je, za razliko od Danske, sestavila delovno skupino, katere naloga je bila pripravljanje moških na enakopravno družbo (povzeto po www.uzp-rs.si/slo/novice/starsdop1.html).

3.2.3. Očetovski dopust v Avstriji in Franciji

Poglejmo, kako je z očetovskim dopustom v Avstriji in Franciji, to je v dveh državah Evropske skupnosti (Mednarodna primerjalna analiza ukrepov družinske politike v državah Evropske skupnosti, 2002, str. 70 – 79).

AVSTRIJA

Plačani očetovski dopust je mogoč na podlagi kolektivnih pogodb, nekaj dni ob otrokovem rojstvu s 100% nadomestilom plače. Oče lahko vzame tudi vsaj 3 mesece starševskega dopusta, če naj ta traja do otrokove starosti dveh let.

Porodniško nadomestilo se plačuje v pavšalnem znesku, da bi se pokazala enaka vrednost vsakega otroka ali enaka plača za vsakega starša, ki vzgaja svojega otroka. To je, seveda, v neskladju z zavarovalniškim načelom in tudi ne ustreza osnovni ideji, da bi porodniško nadomestilo odpravljalo oportunitetne stroške otroka, to je izgubljeni zaslužek v času, ki ga starš namenja skrbi za majhnega otroka. Mesečni znesek nadomestila je približno enak 37% povprečne plače žensk oziroma 24% povprečne plače moških, tako da si nihče noče privoščiti dopusta, če nima drugih finančnih virov ali podpore drugih. Socialni demokrati zahtevajo, naj se starševsko nadomestilo veže na plačo upravičenca, konservativci pa zahtevajo širitev pravice do starševskega nadomestila tudi na tiste, ki sedaj niso (polno) upravičeni, to so gospodinje, dijakinje, študentke in samozaposlene.

V Avstriji velja po starševskem dopustu 4-tedenska zaščita pred odpovedjo in zagotovljena je vrnitev na enako delovno mesto ter ob enakih pogojih (delovni čas, plača idr.). Odpoved je možna le v izjemnih primerih in ob soglasju delovnega sodišča. Če dopust koristi le en starš do otrokove starosti 18 mesecev, lahko podjetje tri mesece prejema nadomestilo za ponovno zaposlitev, ki znaša 60% plače za podjetja z manj kot 10 zaposlenimi oziroma 40% plače za podjetja z manj kot 50 zaposlenimi. Od leta 1993 lahko povratniki z materinskega in/ali starševskega dopusta uveljavljajo pravico do posebnega transferja za ponovno usposabljanje, kar naj bi zmanjšalo tveganost brezposelnosti. Po statističnih podatkih je ta tveganost bistveno večja za povratnike kot za druge zaposlene.

FRANCIJA

Od januarja 2002 velja pravica do dveh tednov neobveznega očetovskega dopusta, ki ga je treba izrabiti v treh mesecih po otrokovem rojstvu.

Tabela 7: Upravičenci do denarnega nadomestila v izbranih državah EU v letu 2001

	Zavarovanka	Zavarovanec	Žena zavarovanca	Hčerka zavarovanca	Vsi prebivalci in prebivalke
Avstrija	+	+ ⁽¹⁾			
Nemčija	+		+	+	
Francija	+ ⁽²⁾				
Finska	+	+			+
Švedska	+ ⁽³⁾	+ ⁽³⁾			

Opombe:

- (1) Za otroke, rojene leta 2000 in kasneje, imajo očetje individualno pravico do starševskega dopusta (prej jo je imela samo mati in jo je lahko prenesla na očeta). Očetje so upravičeni do 18 mesecev starševskega dopusta, če mati nima te pravice, npr. študentka. Starša se lahko zamenjata dvakrat, s tem da en mesec dopusta lahko koristita hkrati. Oče ima izključno pravico do 3 mesecev starševskega dopusta.
- (2) Če mati med porodom umre, je oče upravičen do očetovskega dopusta. Če sta posvojitelja upravičena do materinskega dopusta, si ga lahko delita.
- (3) Starša, ki delita skrb za otroka, sta upravičena vsak do polovice starševskega dopusta. Pravica se lahko prenese na drugega starša, razen materinskega in očetovskega dopusta.

Vir: Mednarodne primerjalne analize ukrepov družinske politike v državah Evropske skupnosti, 2002, str. 73.

3.3. PRAVICA DO KRAJŠEGA DELOVNEGA ČASA

Pravica do krajšega delovnega časa je bila pri nas prej urejena v Zakonu o delovnih razmerjih. Pri zaposlovanju s krajšim delovnim časom gre za eno od oblik fleksibilnega zaposlovanja, ki omogoča delodajalcem, da prilagodi število zaposlenih glede na gibanja na trgu, hkrati pa omogoča tudi delavcem usklajevati poklicne in ostale življenjske želje in potrebe. Vendar ima širjenje dela s krajšim delovnim časom tudi negativno stran. Tako delo prinaša nižje dohodke in negotovost, kako bodo delodajalci to odločitev sprejeli.

Med pozitivne dejavnike dela s skrajšanim delovnim časom lahko štejemo nižje stroške za otroško varstvo, lažje usklajevanje dela doma in v službi in kar je

najvažnejše, preživljanje več časa z otrokom. Glavni negativni posledici pa sta nižji dohodek matere, manjše možnosti za napredovanje in dodatno izobraževanje ter nevarnost izgube službe.

Vsaka ženska mora sama pretehtati, kaj je zanjo pomembnejše – družina ali kariera, in postaviti temu ob bok še finančne posledice odločitve. Na temo pravice do krajšega delovnega časa sem naredila tudi anketo med ženskami, ki jo predstavljam v naslednjem poglavju.

Podatke o pravici do krajšega delovnega časa za starše z majhnimi otroki do treh let v nekaterih državah Evropske skupnosti povzemam po Mednarodnih primerjalnih analizah ukrepov družinske politike v državah Evropske skupnosti (2002, str. 79 – 80).

AVSTRIJA

Delo s krajšim delovnim časom sme trajati največ 3/5 polnega delovnega časa. Če se starša odločita za delo s krajšim delovnim časom od začetka starševskega dopusta, imata pravico do njega tri leta (samske osebe) oziroma štiri leta (dvostarševske družine). Če se zanj odločijo od otrokovega prvega rojstnega dne, se obdobje ustrezno skrajša: do otrokovega drugega oziroma tretjega rojstnega dne.

Za delo s skrajšanim delovnim časom je potrebno soglasje delodajalca. Če se delavec v primeru zavrnitve obrne na sodišče, mora delodajalec predložiti dokaze o razlogih za zavrnitev. Zaenkrat se namreč delodajalci močno upirajo temu, da bi imeli zaposleni zakonsko pravico do skrajšanega delovnega časa zaradi družinskih razlogov.

NEMČIJA

Mati ali oče, ki je odgovorna/odgovoren za vzgojo otroka, lahko koristi dopust za nego in varstvo otroka, ki traja do otrokovega tretjega leta starosti, tudi ob delu s krajšim delovnim časom. Prej je veljala omejitev 19 ur na teden, za otroke, rojene od začetka leta 2001, pa je zgornja meja 30 ur na teden. Potrebno je soglasje delodajalca. Oba starša lahko hkrati delata s krajšim delovnim časom.

FRANCIJA

Starševski dopust se lahko koristi v kombinaciji z delom s krajšim delovnim časom, kar lahko koristita oba starša hkrati.

FINSKA

Na Finskem delo s krajšim delovnim časom ni običajno. Starši otrok, starih do treh let, imajo od leta 1988 zakonsko pravico do krajšega delovnega časa. Zanj se

starši lahko odločijo do konca leta, v katerem otrok vstopi v šolo. Minimalno trajanje zaposlitve s krajšim delovnim časom je šest mesecev, o vseh podrobnostih se morata dogovoriti delodajalec in delojemalec.

To možnost lahko hkrati koristi le eden od staršev, in sicer pod pogojem, da je bil pred nastopom dopusta zaposlen vsaj eno leto in to vsaj 30 ur tedensko. Pogoj je tudi to, da sta zaposlena oba starša. Plačan je samo čas dela, to je 6 ur na dan oziroma 30 ur tedensko.

ŠVEDSKA

Od leta 1979 obstaja zakonska možnost kombiniranja dopusta z delom s krajšim delovnim časom (50% ali 75%) za tiste starše, ki so bili pred tem zaposleni za polni delovni čas. Starši lahko menjavajo polni in krajši delovni čas do trikrat na leto, ob soglasju delodajalca so možne tudi pogostejše spremembe.

Poleg tega imajo tisti starši, ki so bili vsaj 6 mesecev zaposleni za polni delovni čas pri istem delodajalcu, zakonsko pravico do zmanjšanja delovnega časa na 30 ur tedensko do otrokovega osmega leta starosti. S tem imajo sicer ustrezno manjšo plačo, vendar lahko v tem času izkoristijo del še neizkoriščenih pravic iz naslova plačanega starševskega dopusta. Vrnitev na polni delovni čas je možna, če delodajalca o tem obvestijo tri mesece prej.

Na Švedskem je delo s krajšim delovni časom običajen način usklajevanja družinskih in profesionalnih obveznosti.

3.4. POTREBA PO ZAKONSKI UREDITVI V SLOVENIJI

Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih utemeljujejo kot zelo pomemben in potreben v naši državi, saj predstavlja neke vrste investicijo v večjo nataliteto v Sloveniji, spodbuja mlade družine k odločanju za novega družinskega člana in predstavlja velik premik pri večji enakopravnosti žensk. Ženske imajo veliko izbire pri koriščenju starševskega dopusta, lahko se dogovorijo s partnerjem in se menjata pri varstvu in vzgoji dojenčka. S tem zakonom so ženske postale bolj enakopravne na trgu dela, saj niso več same zadolžene za vzgojo otrok, ampak lahko takoj po preteku porodniškega dopusta, ki traja 105 dni, pričnejo z delom in se posvetijo svoji karieri, oče pa prevzame obveznosti glede otroka.

Seveda zakon odpre le možnosti, ki jih morajo partnerji sprejeti in uresničiti, kar zahteva spremembo načina razmišljanja.

Zelo dobrodošla novost je tudi 15 dnevni očetovski dopust v času porodniškega dopusta matere. Alenka Kovšca navaja, da je že letos, po podatkih socialnih

centrov, opazno veliko število očetov, ki so se odločili za koriščenje tega dopusta. Tako pomagajo mamici, ki so utrujene še od poroda. Očetovski dopust kaže na družbeni pomen vloge očeta pri vzgoji otrok.

Raziskave na Švedskem in tudi v Sloveniji so pokazale, da se partnerja za drugega otroka v veliki meri odločita glede na razdelitev dela med partnerjema, kar je smiselno urejeno v tem zakonu.

Zelo pomembna novost je pravica do krajšega delovnega časa za starše do otrokovega tretjega leta starosti, ki pomaga ženski uskladiti družinsko in poklicno življenje. Mamici z majhnim otrokom ogromno pomenita 4 ali 2 uri na dan več, ki jih lahko preživi s svojim otrokom. Zaradi mojega navedenega menim, da je pomembno in hvalevredno, da je Slovenija dobila ta zakon, ki ureja socialno varnost družine.

Res se plačuje za uresničevanje pravic iz tega zakona 2% BDP, kar je lani znašalo čez 100 milijard tolarjev, a vendar se po mojem mnenju na tem področju ne sme preveč varčevati. Država mora poskrbeti za čimboljše pogoje za večjo nataliteto slovenskega prebivalstva. Ta zakon prinaša tudi prihranke. Znesek za otroške dodatke se je sicer zvišal od 0,5% BDP na 1,1% BDP, a hkrati s tem zakonom izgrajujejo boljši informacijski sistem, pri katerem ne bodo možne več utaje dohodkov in zaradi česar bo že pri otroških dodatkih v letošnjem letu 1,5 milijard tolarjev prihranka (vir: pogovor z Alenko Kovšca).

4. MNENJE SLOVENCEV O OČETOVSKEM DOPUSTU IN KRAJŠEM DELOVNEM ČASU

4.1. IZBRAN METODOLOŠKI PRISTOP

Da bi lahko ocenila, kaj menijo moški in ženske v Sloveniji o očetovskem dopustu in o krajšem delovnem času zaradi starševstva, sem sestavila dva vprašalnika. V vzorec sem izbrala 50 moških in 43 žensk. Anketna vprašanja za moške in ženske se sicer razlikujejo, oba vprašalnika pa imata nekaj enakih vprašanj, da sem lahko naredila primerjavo po spolu. V začetku letošnjega leta sem anketna vprašanja razdelila staršem otrok, ki imajo različno stare otroke v vrtcu v Škofji Loki, ter osebam pred trgovino v Škofji Loki, ki so mi potrdili, da imajo svoje otroke. Vprašalnika anket prilagam na koncu diplomske naloge.

4.2. OBDELAVA PODATKOV

Pri analizi podatkov, ki sem jih dobila iz vprašalnika, sem si pomagala s statističnim paketom SPSS for Windows. Vprašalniki so bili kodirani in analizirani s podprogrami Frequencies in Crosstabs. Za potrebe kontingenčnih tabel so bile nekatere spremenljivke razvrščene v manjše število razredov, kar podajam v Tabeli 8. Gre za spremenljivke, ki opisujejo dejavnike, ki močno vplivajo na seznanjenost očetov z očetovskim dopustom.

Tabela 8: Razdelitev treh spremenljivk, ki vplivajo na seznanjenost anketirancev z očetovskim dopustom

Spremenljivka	Razredi
Starost	- 21 – 30 let - 31 – 40 let - 41 – 50 let
Izobrazba	- nizka izobrazba - srednja izobrazba - višja izobrazba
Starost najmlajšega otroka	- do 4 leta - nad 4 leta

Vir: Anketa, 2002.

4.3. ANALIZA ANKETNIH REZULTATOV

4.3.1. Stališča do očetovskega dopusta

Najprej bom prikazala in interpretirala rezultate vprašanj o očetovskem dopustu, ki so jo izpolnjevali moški. Pri vprašanjih, ki so bila enaka tudi za ženske, bom v analizo vključila še ženske.

V anketo sem zajela samo tiste moške, ki imajo svoje otroke.

V anketi sem zajela največji odstotek moških, za katere so zakonske rešitve pomembne (do 40 let), teh je 84%, verjetno za tiste nad 40 let ta vprašanja večinoma niso neposredno relevantna.

Tabela 9: Frekvenca in delež anketirancev, razdeljenih v razrede po starosti, izobrazbi in starosti najmlajšega otroka

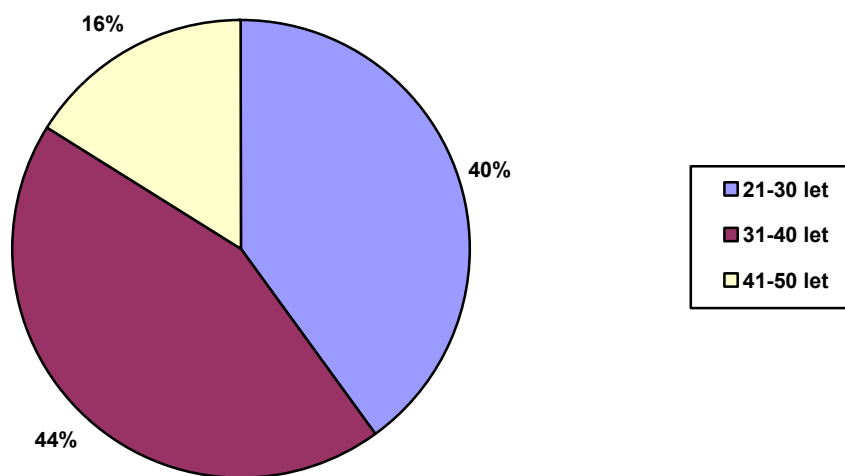
Struktura po starosti	Frekvenca	Delež v %
Od 21 do 30 let	20	40
Od 31 do 40 let	22	44
Od 41 do 50 let	8	16
<i>Skupaj</i>	<i>50</i>	<i>100</i>
Struktura po izobrazbi		
Nizka	5	10
Srednja	32	64
Visoka	13	26
<i>Skupaj</i>	<i>50</i>	<i>100</i>
Struktura po starosti najmlajšega otroka		
Do 4 leta	38	76
Nad 4 leta	12	24
<i>Skupaj</i>	<i>50</i>	<i>100</i>

Vir: Anketa, 2002.

Najštevilčnejša skupina očetov, 64%, ima poklicno ali popolno srednjo šolo, 26% ima višjo ali visoko šolo, kar je blizu strukturi slovenske srednje generacije. Seveda pri majhnem vzorcu ne moremo pričakovati povsem reprezentativne strukture.

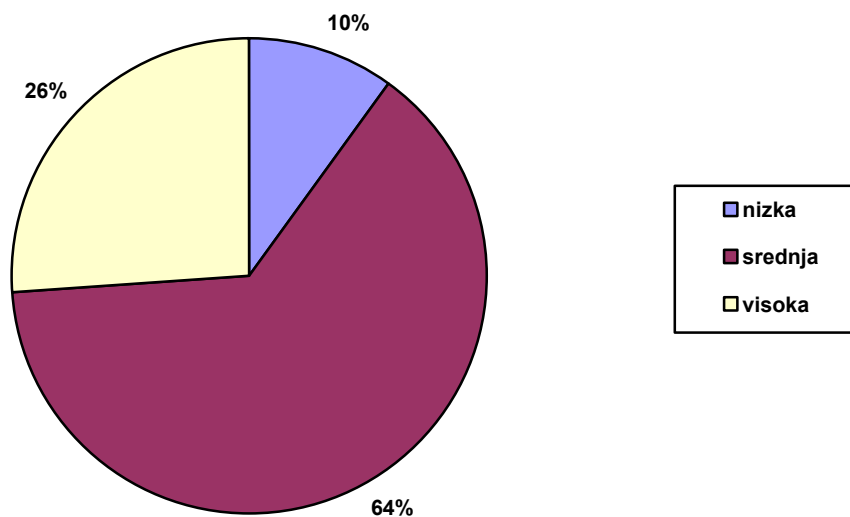
Večina anketirancev ima otroke, mlajše od 4 leta ali kvečjemu 4 leta stare. Za te je Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih tudi najbolj relevanten.

Slika 1: Starost anketiranih moških v vzorcu

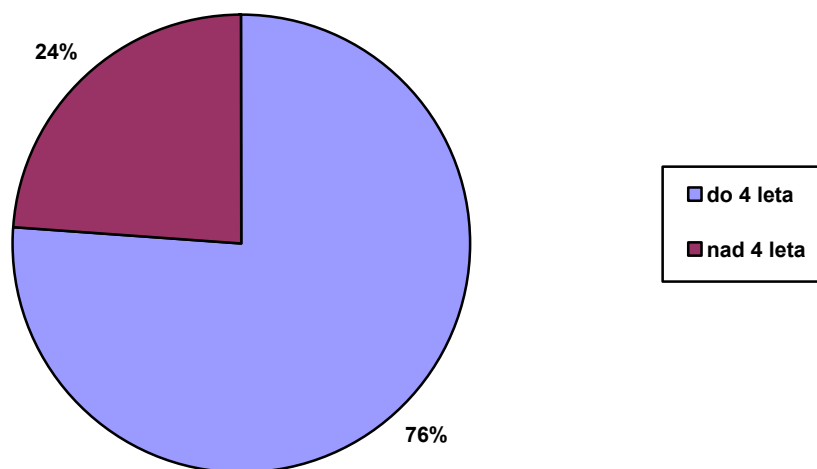
Vir: Anketa, 2002.

Slika 2: Šolska izobrazba anketiranih moških v vzorcu

Vir: Anketa, 2002.

Slika 3: Razdelitev anketiranih moških v vzorcu po starosti najmlajšega otroka

Vir: Anketa, 2002.

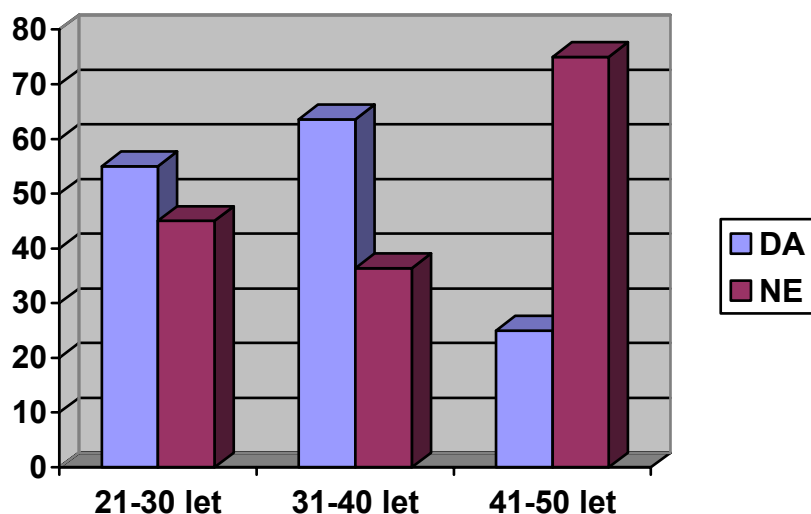
Tabela 10: Vpliv starosti na seznanjenost z očetovskim dopustom

SEZNANJENI	STAROST						SKUPAJ	
	21 - 30 let		31 - 40 let		41 - 50 let			
	Število	%	Število	%	Število	%	Število	%
Da	11	55	14	66	2	25	27	54
Ne	9	45	8	36	6	75	23	46
Skupaj	20	100	22	100	8	100	50	100

Vir: Anketa, 2002.

Iz Tabele 10 in Slike 4 lahko sklepamo, da starost vpliva na seznanjenost o očetovskem dopustu, saj je zelo malo moških v starosti od 41 do 50 let seznanjenih s to možnostjo. Največji odstotek moških, ki to možnost poznajo, je v starosti 31 do 40 let, iz česar lahko sklepamo, da imajo ti že svoje otroke, ki so bili rojeni v času, ko se je o tej pravici začelo govoriti, oziroma da jih je to zanimalo. Med mlajšimi, 21 – 30 let, se mnogi očitno še niso izrecno zanimali za te možnosti.

Slika 4: Starost očetov in njihova seznanjenost z možnostjo očetovskega dopusta

Vir: Anketa, 2002.

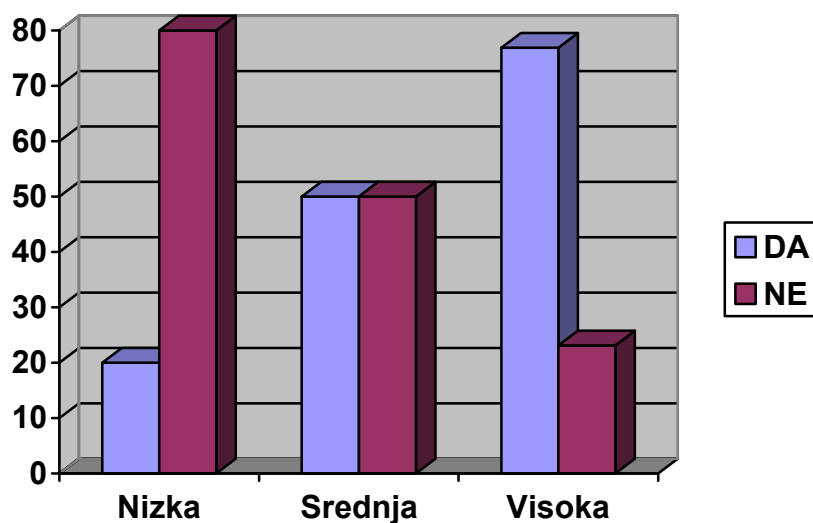
Tabela 11: Vpliv izobrazbe na seznanjenost z očetovskim dopustom

SEZNANJENI	IZOBRAZBA						SKUPAJ	
	Nizka		Srednja		Visoka			
	Število	%	Število	%	Število	%	Število	%
Da	1	20	16	50	10	77	27	54
Ne	4	80	16	50	3	23	23	46
Skupaj	5	100	32	100	13	100	50	100

Vir: Anketa, 2002.

Vidimo, da ima največji odstotek moških, ki so seznanjeni z očetovskim dopustom, visoko izobrazbo, največji odstotek tistih, ki ne poznajo te pravice, pa je med moškimi z nizko, komaj osnovnošolsko izobrazbo. Verjetno je splošna razgledanost ljudi z višješolsko izobrazbo večja, zato prihaja tudi to teh razlik. Drugi vzrok je lahko majhno število anketiranih moških v vzorcu, kar lahko pripelje do popačenih rezultatov. Verjetnost le-teh se namreč zmanjšuje z večanjem vzorca.

Graf 5: Izobrazba in seznanjenost z očetovskim dopustom

Vir: Anketa, 2002.

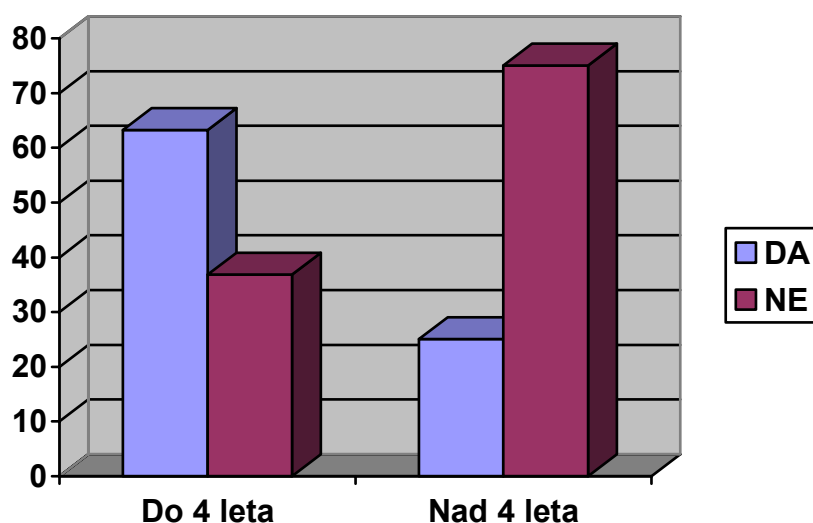
Tabela 12: Vpliv starosti najmlajšega otroka na seznanjenost z očetovskim dopustom:

SEZNANJENI	NAJMLAJŠI OTROK				SKUPAJ	
	do 4 leta		nad 4 leta			
	Število	%	Število	%	Število	%
Da	24	63	3	25	27	54
Ne	14	37	9	75	23	46
Skupaj	38	100	12	100	50	100

Vir: Anketa, 2002.

Tudi pri tem lahko rečemo, da sta spremenljivki povezani, saj lahko razberemo, da je s to pravico seznanjenih veliko več tistih moških, ki imajo otroke, stare do 4 leta. Ti moški so verjetno že lahko uveljavljali to pravico, medtem ko pri tistih s starejšimi otroki te možnosti še ni bilo, zato je tudi seznanjenost manjša. Anketa je pokazala, da se s pravicami seznanijo posamezniki, za katere je določena pravica relevantna, ne gre za splošno seznanjenost vseh. Očitno je, da te zakonske rešitve niso bile dovolj promovirane v javnosti, da bi jih poznal vsakdo, ne glede na to, ali bodo te pravice zanj neposredno pomembne.

Graf 6: Starost najmlajšega otroka in seznanjenost z očetovskim dopustom

Vir: Anketa, 2002.

Od 50 anketiranih moških se 45 moških, to je kar 90 odstotkov, strinja z uvedbo pravice do očetovskega dopusta, 5 moških pa ne. Od teh petih so štiri starejši od 40 let. Lahko sklepamo, da je za mlade očke ta pravica zelo dobrodošla. Razumljivo je, da se s to pravico strinjajo vse anketirane ženske.

Pri vprašanju »Kako bi se po vašem mnenju odzval vaš delodajalec, če bi vi želeli koristiti ta dopust«, je bilo največ odgovorov, 34%, nevtralnno, dva odstotka manj anketirancev, to je 32%, je odgovorilo negativno, 20% zelo negativno, 12% pozitivno in le pri 2% bi se delodajalec odzval zelo pozitivno. Razvidno je, da je veliko večji odstotek anketirancev predvidel negativen odziv delodajalca. Več kot tretjina anketirancev se ni mogla odločiti za pozitiven ali negativen odgovor. To vsekakor kaže na negotovost glede pričakovanih odzivov s strani delodajalca, kot tudi na pomanjkanje izkušenj glede na dosedanje manjše možnosti koriščenja očetovskega dopusta.

Anketiranci ocenjujejo, da velik problem predstavljajo delodajalci, ki tej obliki koriščenja dopusta niso naklonjeni. To lahko v prvem obdobju uvajanja novih pravic tudi pričakujemo. Res je, da sem anketirala le očete, ne pa tudi delodajalcev, saj bi bili njihovi odgovori bolj objektivni.

Tabela 13: Ocena pomena dejavnikov, ki vplivajo na odločitev anketirancev, da bi koristili očetovski dopust

Dejavnik	Povprečje ocen	Rang
100% nadomestilo plače ves čas trajanja očetovskega dopusta	4,22	1
Varnost zaposlitve	4,20	2
Soglasje delodajalca	3,94	3
Nobenih negativnih posledic za nadaljnjo kariero	3,88	4
Soglasje partnerke	3,74	5
Dobra plača partnerke	3,40	6

Opomba:

1 – zelo nepomemben dejavnik, 5 – zelo pomemben dejavnik

Vir: Anketa, 2002.

Največjo povprečno oceno je dobil dejavnik 100% nadomestilo plače ves čas trajanja očetovskega dopusta, takoj za njim pa je varnost zaposlitve. Najmanj pomemben dejavnik je dobra plača partnerke. Povprečje ocen sem izračunala za posamezen dejavnik tako, da sem seštela vse obkrožene ocene pri tem dejavniku in jih delila s številom anketirancev.

Očitno so glavni dejavnik odločitve finančne posledice. Anketiranci bi se odločili za očetovski dopust, če to ne bi vplivalo na plačo in ne bi ogrozilo zaposlitve (to je ob sedanji stopnji brezposelnosti nedvomno pomembno). Ob polni plači očeta seveda plača partnerke ni več bistvena.

To jasno kaže, da so prve pravice po mnenju anketirancev tiste, ki jih ne izpostavljajo nižjim zaslužkom in negotovosti v zaposlitvi. Slovenci torej še niso pripravljeni sprejeti pravic, ki nanje prenesejo finančna in druga socialnoekonomska tveganja.

Na vprašanje zakaj tako malo slovenskih očetov koristi ta dopust, so odgovarjali predstavniki moškega in ženskega spola. Rezultati so v Tabeli 14., dejavniki so rangirani glede na povprečno oceno žensk in vidimo lahko, da se rangiranje dejavnikov moških in žensk le malenkostno razlikujejo.

Tabela 14: Povprečna ocena dejavnikov, ki vplivajo na nekoriščenje očetovskega dopusta

<i>Dejavnik</i>	<i>Ženske - povprečna ocena</i>	<i>Rang</i>	<i>Moški – povprečna ocena</i>	<i>Rang</i>
Nenaklonjenost delodajalcev	4,02	1	4,00	2
Strah pred izgubo službe	3,80	2	-	-
Zaradi finančnih razlogov	3,73	3	4,04	1
Moški niso dovolj seznanjeni s to možnostjo	3,70	4	3,98	3
Strah, da bi to imelo negativne posledice na kariero	3,60	5	-	-
Mnenje, da naj za majhne otroke skrbi mati	3,32	6	3,24	4
Matere nočejo te vloge prepustiti očetom	2,75	7	2,84	5
Mnenje, da je tak moški copata	2,40	8	2,06	6

Opomba:

1– zelo nepomemben dejavnik, 5 – zelo pomemben dejavnik

Vir: Anketa, 2002.

Najbolj pomemben dejavnik za nekoriščenje tega dopusta so za moške finančni razlogi, takoj za njimi je nenaklonjenost delodajalcev, medtem ko so ženske na prvo mesto postavile nenaklonjenost delodajalcev, na drugo pa strah pred izgubo službe. Vidimo, da je največji problem v odnosu delodajalcev. Oboji so na zadnje mesto postavili mnenje, da je tak moški copata, torej naj ne bi bilo veliko psiholoških zavor.

80 odstotkov moških meni, da se bo stanje na tem področju izboljšalo in bo več moških koristilo očetovski dopust, kar je tudi logično, saj potrebuje tak premik v obnašanju določen čas.

4.3.2. Vprašanja o krajšem delovnem času zaradi starševstva

Skoraj 32 odstotkov anketiranih žensk ni poznalo pravice do krajšega delovnega časa zaradi starševstva. Od 44 anketirank je le ena izkoristila to pravico. Odgovori ostalih, zakaj te pravice še niso izkoristile, so bili:

- nisem bila seznanjena s tem (31,8%)
- zaradi finančnih razlogov (6,8%)
- služba tega ne dopušča (6,8%)
- ni bilo potrebe po uveljavljanju te pravice (4,5%)
- zaradi delodajalca (4,5%)
- leto porodniškega dopusta povsem zadostuje (2,3%)
- oddaljenost sedeža službe (2,3%)
- trenutno še ni bilo priložnosti (2,3%)
- delovne obveznosti (2,3%)
- ker se s tem v službi ne bi strinjali (2,3%).

26 anketiranih žensk ni navedlo vzroka, zakaj še niso koristile tega dopusta.

Na vprašanje »Kaj je po vašem mnenju največji problem pri koriščenju pravice do krajšega delovnega časa zaradi starševstva?«, so odgovarjali tako ženske kot moški. Rezultati so v tabeli 17.

Tabela 17: Povprečna ocena dejavnikov, ki vplivajo na koriščenje pravice do krajšega delovnega časa zaradi starševstva

<i>Dejavnik</i>	<i>Ženske – povprečna ocena</i>	<i>Rang</i>	<i>Moški – povprečna ocena</i>	<i>Rang</i>
Nenaklonjenost delodajalcev	4,39	1	4,28	2
Matere se bojijo za svojo službo	4,11	2	4,70	1
Finančni razlogi	3,75	3	4,04	3
Težje napredovanje mater v službi	3,56	4	3,78	4

Opomba:

1 – zelo nepomemben dejavnik, 5 – zelo pomemben dejavnik

Vir: Anketa, 2002.

Iz tabele je razvidno, da tudi pri tej pravici predstavljajo glavni problem delodajalci, ki so očitno nenaklonjeni temu, da morajo zaradi krajšega delovnega časa zaposlenih žensk poskrbeti za drugačno organizacijo, in to tudi pokažejo. Posledica tega pa je strah mater pred izgubo zaposlitve, če bi se odločile koristiti pravico do krajšega delovnega časa.

Delodajalci bi v primeru zaposlitve za krajši delovni čas morali drugače organizirati delo, v primeru obilice dela pa celo zaposliti dodatno delovno moč. To seveda

predstavlja velik strošek za delodajalca. Vendar strošek vsaj malo ublaži država, ki plača prispevke za socialno varnost zaposlene do polne delovne obveznosti.

4.4. POVZETEK REZULTATOV ANKETE

Anketa je pokazala, da so po mnenju anketirancev temeljni problem delodajalci, ki naj bi bili temu nenaklonjeni. Seveda je mogoče, da del anketirancev uporablja kot izgovor, da prikrijejo s tem druge razloge, je pa odnos delodajalcev nedvomno pomemben. Zakonske rešitve predvidevajo le sankcije za delodajalce, ki tega ne dovolijo, verjetno pa bi morali storiti več, ponuditi tudi določene finančne spodbude/olajšave, saj te pravice zaposlenih zahtevajo od delodajalcev organizacijske spremembe in verjetno določene stroške. Zakonodajalec je ubral najenostavnejšo pot – določitev pravic in sankcije, bistveno premalo pa je naredil pri promociji novega statusa staršev v javnosti.

V praksi se pogosto dogaja, da tako starši kot tudi delodajalci ne poznajo vseh pravic in jih zato tudi ne izkoristijo. Posebej bi bilo potrebno pripraviti izobraževanje (seminarji in pisni material) medicinskega osebja in osebja na centrih za socialno delo, prav tako pa je nujno pripraviti posebno brošuro, ki opisuje vse načine in možnosti koriščenja dopusta. Pripraviti bi morali tudi posebno javno kampanjo, ki poudarja vlogo očeta.

SKLEP

Ugotovimo lahko, da je Slovenija z vidika širjenja pravic in s tem poskusa lajšanja položaja mladih družin to socialno področje, ki ga pokriva Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih zelo dobro uredila. Te pravice je povsem uskladila z državami članicami Evropske unije.

Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih je potreben, večina ljudi ga je sprejela, predvsem tisti del, ki ureja družinske prejemke. Na boljšem so predvsem družine z več otroki in finančno šibkejše družine. Pri njih razni denarni dodatki precej prispevajo k skupnemu družinskemu proračunu.

Korak naprej bo potrebno storiti pri očetovskem dopustu in krajšem delovnem času zaradi starševstva. Problem predstavljajo predvsem delodajalci, mladi delavci in delavke se bojijo za svojo službo in ne upajo pravice, ki jim sicer pripada, uveljaviti. Menim, da tudi delodajalci ne poznajo dovolj ozadja teh možnosti, saj država pokrije del stroškov, ki bi jih sicer imeli delodajalci. Treba je računati z določenim obdobjem, da bodo delodajalci dovolj fleksibilni, da se bodo »naučili« organizirati delo z več različnimi pravicami zaposlenih. Seveda bi lahko država zlasti manjšim delodajalcem, za katere je to prilagajanje najtežje, bolj pomagala z nasveti in finančno pomočjo. Njim predstavlja pomanjkanje kadra precejšnje težave, morda bodo nekatera majhna podjetja prisiljena celo prenehati poslovati, ker ne bodo zmožna poravnati vseh dodatnih stroškov zaradi dopustov.

Treba bo nadaljevati delo pri osveščanju zaposlenih in delodajalcev in verjetno bo čez nekaj let očetovski dopust postal praksa »novopečenih« očkov, pravica do krajšega delovnega časa zaradi starševstva pa mladih mamic. Vsaj pri 15 - dnevnom očetovskem dopustu ob rojstvu otroka ne bi smelo biti težav, saj država pokrije vse stroške 100% nadomestila.

Zakon je sprejet in država mora poskrbeti, da se bodo njegove določbe uresničevale.

LITERATURA

1. Albreht Matjaž: Več tistim, ki bolj potrebujejo pomoč. Delo, 22. 11. 2001, str. 2.
2. Apohal Vučkovič Lidija et al.: Izvajanje strategije socialnega vključevanja. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 2002. 93 str.
3. Koderman Tanja: Neustrezna ureditev pravice do očetovskega dopusta. Dnevnik, 8. 1. 2002, str. 2.
4. Kropivnik Samo, Trampuš Cveto: Analize podatkov z SPSS – om. Univerza v Ljubljani, 2000.
5. Mauko Petra: Rodnost in politika otroškega varstva v Sloveniji. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 47 str.
6. Novak Mojca et al.: Mednarodna primerjalna analiza ukrepov družinske politike v državah Evropske skupnosti. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo, 2002. 102 str.
7. Skladnost družinskega in poklicnega življenja. Ljubljana: Urad za žensko politiko, 1995. 76 str.
8. Svedin Carl Goran: Swedish Save the Children. Stockholm: Radda Barnen, 1996. 179 str.
9. Ule Milena: Bolje za upokojence in mlajše družine z otroki. Dnevnik, 7. 1. 2002, str. 4.
10. Zavrl Nataša: Očetovanje in otroštvo. Ljubljana: ZPS, 1999. 150 str.
11. Zupančič Milena: Državna roka še ne naredi otroka. Delo, 4. 12. 2001, str. 3.

VIRI

1. Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, št. 97/01).
2. Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 71/93).
3. Drugo poročilo Republike Slovenije o uresničevanju določil Konvencije Združenih narodov o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk. Ljubljana: Urad za žensko politiko, 1999. 91 str.
4. Zbirke državnega zbora Republike Slovenije – dobesedni zapisi sej, 23. 5. 2001. 78 str.
5. Zbirke državnega zbora Republike Slovenije – dobesedni zapisi sej, 22. 6. 2001. 36 str.
6. Zbirke državnega zbora Republike Slovenije – dobesedni zapisi sej, 21. 11. 2001. 66 str.
7. Razna delovno pravna vprašanja.
[URL:<http://www.ozs.si/obrtnik/svetovalec/2003-03/razna.html>], 26.3.2003.
8. Urad za enake možnosti: Porodniški, starševski in očetovski dopust v skandinavskih državah, državah EU in Slovenji.
[URL:<http://www.uzp-rs.si/slo/novice/starsdop1.html>], 29.11.2002.

ANKETA O MNENJU SLOVENCEV O OČETOVSKEM DOPUSTU IN KRAJŠEM DELOVNEM ČASU

S 1.1.2003 bo imel oče neprenosljivo pravico do očetovskega dopusta v trajanju 90 dni. V času porodniškega dopusta matere ga bo lahko oče izrabil 15 dni v obliki polne odsotnosti z dela. Najdalj do otrokovega 8.leta starosti pa ga lahko izrabi še 75 dni.

1.STAROST _____

2.IZOBRAZBA NIZKA SREDNJA VISOKA

3.ZAPOSLEN DA NE

4.ŠT. OTROK _____

5.STAROST NAJMLAJŠEGA OTROKA _____

7. Ali ste seznanjeni z neprenosljivo pravico očeta do očetovskega dopusta? (obkroži)

DA NE

8. Ali se strinjate z uvedbo očetovskega dopusta? (obkroži)

DA NE

9. Kako bi se po Vašem mnenju odzval Vaš delodajalec, če bi Vi želeli koristiti ta dopust? (obkroži)

ZELO POZITIVNO POZITIVNO NEVTRALNO NEGATIVNO ZELO
NEGATIVNO

10. Pod kakšnimi pogoji bi se Vi osebno odločili za koriščenje očetovskega dopusta? (obkroži številko: 1=zelo nepomembno, 2=nepomembno, 3=nevtralno, 4=pomembno, 5=zelo pomembno dejstvo)

a)	varnost zaposlitve	1 2 3 4 5
b)	nobenih negativnih posledic za nadaljno kariero	1 2 3 4 5
c)	100% nadomestilo plače za ves čas trajanja očetovskega dopusta	1 2 3 4 5
d)	dobra plača partnerke	1 2 3 4 5
e)	soglasje partnerke	1 2 3 4 5
f)	soglasje delodajalca	1 2 3 4 5
g)	drugo _____	1 2 3 4 5

11. Zakaj, menite, da tako malo slovenskih očetov koristi ta dopust? (obkroži tako kot zgoraj)

a)	nenaklonjenost delodajalcev	1	2	3	4	5
b)	mnenje, da naj za najmlajše otroke skrbi mati, ki je za to bolj sposobna	1	2	3	4	5
c)	matere nočejo te vloge prepustiti očetom	1	2	3	4	5
d)	moški niso seznanjeni dovolj s to možnostjo	1	2	3	4	5
e)	zaradi finančnih razlogov	1	2	3	4	5
f)	mnenje, da je tak moški »copata«	1	2	3	4	5
g)	drugo _____	1	2	3	4	5

12. Ali se bo stanje na tem področju izboljšalo in bo več moških koristilo očetovski dopust?

DA NE

13. Ali je Vaša partnerka že kdaj izkoristila pravico do krajšega delovnega časa zaradi starševstva?

DA NE

14. Kaj je po Vašem mnenju največji problem pri koriščenju pravice do krajšega delovnega časa, ki se ga lahko poslužijo starši z otroki do 3. leta starosti? (obkroži 1=zelo nepomembno,.... 5=zelo pomembno dejstvo)

a)	finančni razlogi	1	2	3	4	5
b)	matere se bojijo za svojo službo	1	2	3	4	5
c)	težje napredovanje mater v službi	1	2	3	4	5
d)	nenaklonjenost delodajalcev	1	2	3	4	5
e)	drugo _____	1	2	3	4	5

HVALA ZA SODELOVANJE!

PRILOGA 2:

IZPOLNI ŽENSKA

ANKETA O MNENJU SLOVENK O KRAJŠEM DELOVNEM ČASU IN OČETOVSKEM DOPUSTU

1. STAROST _____
2. IZOBRAZBA NIZKA SREDNJA VISOKA
3. ZAPOSLENA DA NE
4. ŠT. OTROK _____
5. STAROST NAJMLAJŠEGA OTROKA _____

7. Ali veste za pravico staršev do krajšega delovnega časa zaradi starševstva (do otrokovega 3. leta starosti) ?

DA NE

8. Ali ste to možnost že izkoristili?

DA NE

9. Če ne, zakaj ne?

10. Kaj je po Vašem mnenju največji problem pri koriščenju pravice do krajšega delovnega časa zaradi starševstva? (obkroži številko: 1=zelo nepomembno, 2=nepomembno, 3=nevtravno, 4=pomembno, 5=zelo pomembno)

a) finančni razlogi	1	2	3	4	5
b) matere se bojijo za svojo službo	1	2	3	4	5
c) težje napredovanje mater v službi	1	2	3	4	5
d) nenaklonjenost delodajalcev	1	2	3	4	5
e) drugo _____	1	2	3	4	5

11. Ali se strinjate z uvedbo očetovskega dopusta – neprenosljiva pravica očetov?

DA NE

12. Zakaj, menite, da tako malo slovenskih očetov koristi ta dopust? (obkroži tako kot zgoraj)

a) mnenje, da za najmlajše otroke najboljše skrbi mati	1	2	3	4	5
b) matere nočejo te vloge prepustiti očetom	1	2	3	4	5
c) moški niso seznanjeni dovolj s to možnostjo	1	2	3	4	5
d) zaradi finančnih razlogov	1	2	3	4	5
e) mnenje, da je tak moški »copata«	1	2	3	4	5
f) strah pred izgubo službe	1	2	3	4	5
g) nenaklonjenost delodajalcev	1	2	3	4	5
h) strah, da bi to imelo negativne posledice za nadaljno kariero	1	2	3	4	5
i) drugo _____	1	2	3	4	5

12. Ali menite, da se bo stanje na tem področju izboljšalo in bo več moških koristilo očetovski dopust?

DA NE

HVALA ZA SODELOVANJE!